



{ VOLHARDEND IN VREDE
PERSISTENT IN PEACE

JAARVERSLAG 2004



IKV JAARVERSLAG 2004



Aandacht vragen voor mensenrechten tijdens de EU-India top

bezoekadres | Celebesstraat 60

postadres | Postbus 85893, 2508 CN Den Haag

telefoon | +31 (0)70 350 7100

fax | +31 (0)70 354 2611

e-mail | ikv@ikv.nl

website | www.ikv.nl

Voor giften en donaties | giro 610063 t.n.v. Stichting Beheer IKV, Den Haag

INHOUDSOPGAVE

Visionair vooruit	3
Executive Summary	
Bewegen naar vrede, politieke lijnen	15
<i>Projecten</i>	
Europa	
Zuidoost-Europa	
1. Bosnië-Herzegovina	19
2. Kroatië	20
3. Servië-Montenegro en Kosovo	21
4. Macedonië	23
5. Regionale projecten	24
Zuidelijke Kaukasus	
Samenwerking over grenzen heen	27
Midden-Oosten en Maghreb	
1. Irak	31
2. Israël en Palestijnse Gebieden	31
3. Marokko	33
4. Regionale projecten	34
Azië	
1. Molukken	37
2. Kasjmir	39
Bewustwording in Nederland	43
Communicatie en publiciteit	46
Samenwerkingsverbanden	49
Personele samenstelling	51
Financiën	53

VISIONAIR VOORUIT

In 2004 heeft het IKV veel nagedacht over de identiteit, missie en werkwijze van het IKV. De weerslag hiervan is de visienota 'Volhardend in Vrede'. Centrale vraag daarbij is steeds geweest hoe we als oecumenische vredesbeweging onze verantwoordelijkheid tot bescherming van burgers inhoud en vorm kunnen geven. En dat in een tijd waarin zowel de terreur als de *war on terror* sterk het wereldtoneel bepalen. In een wereld waarin de noodzaak om burgers te beschermen in oorlog- en conflictsituaties tegen grootschalige schendingen van mensenrechten uiterst urgent is en blijft. Waarin staten die niet meer bij machte zijn om de vrijheid, veiligheid en ontwikkeling van de eigen bevolking te garanderen een enorme bedreiging zijn voor de stabiliteit en vrede in de eigen regio en ver daarbuiten.

In de visienota en ook in dit jaarverslag worden hierop verschillende antwoorden gegeven die sterk contextueel en situationeel bepaald zijn. Ondanks de culturele en etnische verschillen is een aantal grondpatronen te ontdekken: overal worden vredesactivisten gesteund die in en buiten de eigen samenleving een politieke oplossing nastreven van een conflict. In oorlog- en conflictsituaties worden partnerschappen aangegaan met vredes- en mensenrechtenorganisaties die een democratische grondhouding in de eigen groep (willen) bevorderen. Er worden samenwerkingsprojecten geïnitieerd en opgezet voor en met mensen van rivaliserende en elkaar bestrijdende groepen. Doelstelling van deze projecten is, dat ze in ontmoeting en discussie met elkaar ontdekken dat er ondanks veel verschillen, het anders-zijn, ook evenzoveel overeenkomsten zijn, het mens-zijn. Zo wordt de tegenstander, medestander! Zo kan één mens een beweging in gang zetten die de spiraal van onderdrukking en geweld doorbreekt. Zo komt een duurzaam vreedzame samenleving dichterbij.

In dit jaarverslag komen veel van deze mensen in beeld: mensen ver weg, maar ook mensen dichtbij. Vrijwilligers die zich op allerlei verschillende terreinen committeren aan de ambities van het IKV, die in tijd en geld het werk mogelijk maken. Betaalde professionals die door hun inzet en doorzettingsvermogen de *lifeline* voor de partners zijn en het hart van de organisatie doen kloppen. De personele wisselingen op de afdeling politieke zaken zorgden op het secretariaat voor een tijdelijke leemte, die echter goed opgevangen is. In het voorjaar van 2004 werd de voormalig Algemeen Secretaris Mient Jan Faber benoemd als bijzonder hoogleraar op de VU/IKV leerstoel *Citizens' involvement in war situations*.

In het bijzonder een woord van dank aan Wilco de Jonge, die zeer bepalend is geweest in de kwalitatieve en kwantitatieve groei van de organisatie en ons verlaten heeft in juli 2004 om directeur van *Press Now* te worden. En aan Jack Bogers, die als interim-manager het bureau het tweede halfjaar op een voortreffelijke manier geleid heeft tot de komst van de nieuwe directeur op 1 januari 2005.

Marijke van Grafhorst
Voorzitter IKV



EXECUTIVE SUMMARY

'Persistent in peace': the new IKV strategic framework

Change was eminent in IKV in 2004, as the organisation was adapting to new concepts of conflict situations, in which failing states, fragmented societies, authoritarian leaders, strong enemy images are common. We needed to redefine our strategies and came up with a new **vision document**: 'Persistent in Peace'. In this document IKV formulated its vision on this new world of conflict.

We feel that conflict in this decade is very much a matter of social exclusion, political manipulation and power struggles that take place within nations and between population groups. For this reason we decided to focus much more on our partners as they stick to human values, dare to take sides and proactively pursue citizens' peace initiatives. Thus, they spearhead the emergence of a stronger and self-mobilising civil society, able to resist and force their leaders into more democratic, transparent and responsive governance. They may also build bridges to other ethnic or religious groups and bring about integration in their society.

We are talking about 'modern' conflicts where nations implode, nationalistic, tribal or ethnic tensions prevail and terrorist fractions prosper. These modern conflicts require a new response from the international community: not only with calls for the non-proliferation of arms, but also with advocacy and lobby to take political, humanitarian and security measures to protect marginalized and threatened population groups when faced with the danger of violent conflict or pronounced exclusion.

IKV feels that the solidarity with citizens' peace movements can work two ways: supporting partners who dare to stick to principles and fight for democracy, dialogue and integration, while also advocating for their protection when their rights or physical integrity are in danger of being violated. In this sense we feel that the prevalent use of enemy images in which differences with other groups are used to underline self-identity and bend norms on inclusion and integrity, should be shifted towards a perspective of 'the other' where 'the other' is seen as someone to work with, to dialogue with and to integrate with. Strong and effective political pressure is required to 'open up' these fragmented societies and the immanent tension it holds. Therefore IKV will step up its capacity for political lobby and advocacy.

The consensus on the vision document serves as a response to the strongly felt need to reframe our strategy as a consequence of the challenges the peace movement is confronted with in the twenty-first century. Besides it helps to improve the internal functioning of the organization, which is especially useful in the light of the departure of key staff members (secretary-general, director and coordinator political affairs).

A world of conflict in 2004

In 2004, there were many changes on the geopolitical scene. It is however not always easy to read these changes and their implications for international peace and security. It is even harder to boil them down to a number of trends, as the events unfold before our eyes. The pattern they hold only comes to the fore when we manage to take distance, in time or in involvement.

To mention just some of the major events in 2004 that caught considerable media attention: tortures in Abu Ghraib prison in Baghdad, many victims of violence in Iraq, atrocities in Darfur, a terrorist attack on a school in Beslan, Al Qaida attacks in Madrid, Israeli precision rockets targeting leaders of Hamas, endless stories of war crimes revealed by the Yugoslavia Tribunal. In the Netherlands, the assassination of Theo van Gogh, a polemic cinematographer, caused great turmoil in Dutch society. It created a sharper division between ethnic and religious groups. What is the bigger picture we see here? IKV sees three lines emerging.

Firstly, peace and security issues became more important in the field of international cooperation. The year 2004 saw the birth of a renewed **discourse on freedom** in which development, human rights, democratisation, peace and security are framed into one comprehensive objective. Internationally it is being acknowledged that failing states are just as much a threat for peace and security as authoritarian rule. In addition economic welfare is severely hampered by failing states and dictatorships. The fact that failing states and authoritarian rulers deny their

citizens the right to development was used, especially by the United States of America, to legitimise military actions and aggressive foreign policies against failing states and dictators. The United States showed little willingness to accept criticism to its foreign policy. However, after the re-election of president Bush in November, his administration made timid efforts to recognise the importance of multilateral approaches and live by it. Europe, Russia and China then also moved closer to the USA.

The second paramount trend is that the mainstream security doctrine is dominated by **fear of terrorism**. There were a pronounced number of terrorist attacks. Naturally, these fuelled the fear for terrorism. Yet, the 'war on terror' had many different spokespersons and served to legitimise a wide range of security measures and political actions. The concept 'terrorism' was however vaguely defined and was used to label quite a lot of groups. There is a tendency to label opposition groups as 'terrorist' or 'linked-to terrorism'. It seems civil rights are on the losing end compared to security considerations. Obviously, terrorism should be denounced and fought. One can observe that the context largely defines who is labelled as a terrorist and that measures to combat terrorism can be stretched very far, even conflicting with civil and human rights. So-called illegal combatants who were taken prison in Afghanistan with no respect for international treaties, and are still locked up in Guatánamo Bay, without fair trial.

Sometimes the concept of terrorism is being used to legitimise repressive actions by governments. This is done by the USA, by the Russian authorities, by the Israeli government and it happens to our Kashmiri partners as well. For example, the *Coalition of Civil Society*, our partner in Kashmir, was labelled by the Indian intelligence as an organisation helping terrorists. Not because there is evidence of terrorist actions or ideology, but because their protests against violations of human rights by Indian authorities, have to be repressed. Likewise the Israeli government rephrased the 'old' conflict between the Palestinian people and the state of Israel as one of a battle against a group of uncontrolled suicide bombers that need to be eliminated. The issue of the right of access to land and resources by the Palestinian people was conveniently not addressed and a fence, in some places it is rather a wall, was build to 'protect' the Israeli citizens against Palestinian 'terrorists'.

A third element is the tension between **sovereignty** and self-determination of ethnic minorities, especially in frozen or unresolved conflicts. For instance, in the internationally administered Province of Kosovo conflicts broke out in March 2004 between Kosovar Albanese, Kosovar Serbs and Roma people. These conflicts were a wake-up call for the international community and showed that it is imperative to reach a solution on the future status of Kosovo. Will it go back under Serbian rule or become an independent state? The tension between sovereignty and self-determination also plays in the Moluccas Islands and in the unrecognised semi-states in the Southern Caucasus (Nagorno Karabach, Abchasia and South Ossetia). These frozen conflicts start to defrost somehow, but it is unclear which direction they will take once unfrozen, and how human security will be catered for.

Change is eminent, but directions are not always clear. The big bang in which the European Union incorporated ten (mainly ex-Warsaw pact) countries in the Union and started entry negotiations with Turkey, can be called a decisive historical step forward. Whereas this stimulated further economic development, good governance and democratisation in the countries concerned, it also brought the original concept of the European Union as a peace project back to the forefront. The expansion of the European Union is bringing changes.

The perception of change however, is highly normatively determined and sometimes it is not clear whether the changes are related to perceived peace processes or merely to the discourses on these peace processes. In some cultures, like in many ex-Soviet states and the Middle East, change is viewed with scepticism and anxiety – even by peace activists. The fear for chaos is often too pervasive. Yet 2004 brought substantial change in some of these 'change-adverse' countries. Striking manifestations of this were the non-violent **revolutions** for democratisation in Georgia and the Ukraine. These were undeniably the fruit of bottom-up citizens' movements in which students played an important part. The general levels of mistrust with the establish-



Compound of the late Yasser Arafat in Ramallah

ment reached an all-time high and the right moment was found to bring these out peacefully, yet persistently.

In the Israeli-Palestinian conflict however, developments **stagnated** for most of the year, despite the dire need for change. Israel developed its disengagement plans from settlements at the West Bank and the Gaza strip. It isolated the Palestinian people by building a fence or wall. This caused a similar deadlock in the response from the Palestine leaders, which was only broken by the change of guards in the leadership after the death of Yasser Arafat in November. Some Israeli and Palestinian citizens see new prospects for peace, stemming from the plans to withdraw from settlements on the West Bank and the Gaza strip. The new Palestinian leadership creates openings for democratisation. In Iraq a gradual transition towards more democratisation was set in when an interim government was installed. Guerrilla warfare against the US-led army however continued, leading many to think the country was heading for ethnic separatism and civil war. It is striking to note that our Iraqi partners also express that despite the violence, the situation is gradually moving to more freedom and new opportunities.

Democratisation was thus slowly rising in the Middle East in 2004. Leading intellectuals in the Arab world experience a more open and more democratic society, which is the prime precondition for further development, both economically and politically. In Morocco a Truth Commission was installed to investigate the wrongs committed under the rule of the previous king. This gives citizens a unique chance to tell their story and be heard.

It is hard to predict how sustainable the changes that took place in 2004 prove to be. Only time will tell. Failing and disintegrating states, pronounced enemy images and terrorism are driving forces and real threats for peace and security. They call for countervailing processes by civil society. In addition a differentiated international response with regard to issues of security is necessary. This response should include freedom from fear and freedom to live in dignity. These are important goals for human security as is the attainment of the millennium development goals. Through its partners IKV set some steps towards democratisation, integration, mutual trust building and peace building. Some steps were more substantial than others, though.

Before proceeding to relate on these smaller and bigger achievements, an intermezzo is given on the turn of events in our own country, the Netherlands, as it makes the dynamics of the work of IKV and the abovementioned geopolitical trends very tangible.

In the aftermath of the assassination of the filmmaker Van Gogh IKV was confronted with fear for terrorism and social fragmentation, in its own society. The murder was committed on political and religious-fundamentalist grounds. It sent shockwaves through Dutch society. People got caught up in their own fears and wanted to 'hide behind the dykes', as it were. It triggered a spontaneous public debate, in which an accentuated thinking in terms of '**us and them**', mutual intolerance and enemy images flowered. It showed how quickly social cohesion can be jeopardized. A lot of the Dutch tension originates from fear; fear brought about by feeling physically threatened and mutual fear to lose one's cultural values. The two groups were defined by some politicians and opinion leaders as 'native', meaning white Dutch people on the one hand as opposed to immigrants on the other hand. The latter were often described as Muslims, whereas the former were not associated with any particular religion. Both groups experience considerable cultural stress, as they are forced to revisit their norms and values, in the face of modernity, cultural diversity, and images of the global war on terror. Both groups have to deal with the implications of the economical recession. The murder of Van Gogh made visible that the Netherlands is living with a small number of Muslim extremists, who are ready to kill a filmmaker because he produced a short film that, in their view, insulted the Holy Koran. This produced negative feelings and prejudice towards all Muslims, which in turn provoked fear in moderate Muslims as well. On top of that Dutch politicians reacted with legalistic measures aimed to improve security, but were barely able to calm down the tensions between the groups. Fortunately, local spontaneous civil initiatives came about to protest against the turn of events in our society, to express adherence to cultural diversity and tolerance and bring about interethnic dialogue.

IKV learned once more that matters of peace and security are not only relevant in countries far-away, but are lying around the corner. This inspires IKV to pay renewed attention to its own role as a movement of peace activists in Dutch society.

Progress achieved in 2004

The vision document 'Persistent in Peace' and also the present annual report show that conflicts are highly complex processes. Thus, a close reading of the context, the actors and the dynamics is of paramount importance. Below a summary will be given of the actions that were taken in 2004 in the specific conflict areas where IKV and its partners are working on peace and security.

All IKV-supported activities have three things in common. Firstly, in all cases we work in long-term partnerships with organisations of peace and human rights activists. They stick out their necks in and beyond their own society and pursue political solutions to conflict, they dialogue across enemy images and advocate for democratisation. Secondly, our peace and security work goes with a lot of lobby, advocacy, public awareness raising and debate. IKV makes horizontal linkages between conflicting groups and also with third parties, some of them in the Netherlands. Thirdly, the activities that IKV supports are long-term processes with rather ambitious goals, in which results are relatively hard to accomplish and attribute. This does not mean that little was achieved in 2004. It just means that a longer time span is needed to measure results. We also have to accept that as civil society players we are structurally limited in our scope and direct influence. Yet IKV is of the opinion that our activities do make a difference.

BALKANS

In **Bosnia-Herzegovina**, three important achievements were made.

Firstly, we rounded off our support to the *Helsinki Citizens' Assembly (hCa) network of young people and the hCA women's network*. Both gained sufficient success in establishing interethnic dialogue and have proven to be able, as professional networks, to effectively tackle issues as female political participation and successful cooperation between youngsters and their municipalities.

Secondly, the *Women of Srebrenica* gained substantial momentum as an organization that influences public debate: disclosing documents and testimonies, publishing a database of photos

of dead and missing persons and setting up a memorial centre, in collaboration with the Westerbork memorial centre in the Netherlands.

Thirdly, with the *Forum of Srebrenica and Tuzla Citizens*, we staged a series of public debates in which municipalities are held accountable for their administration, thus laying the foundation for a re-established social contract between citizens and their local government.

In **Croatia** our partner *Proni* was able to bring local NGOs and municipal representatives together and work out a practical agenda to address corruption, problems in the judicial system and issues related to the return of refugees. Croatia has reached the 'waiting room' for entry in the European Union and these issues become an issue for public debate. *Proni* encountered constraints with the running costs of youth centres that were established in fifteen municipalities, but mayors and local activists were able to resolve these problems. Another activity that caught a lot of attention of the local media is the exchange of music bands across ethnical lines.



Roma children have a right to education too

In **Kosovo** we work mainly on building contacts and stimulating dialogue between rivaling ethnic groups. *Community Building Mitrovica* is a partner that works in one of the hot spots of ethnic tension. This year they effectively achieved to put the issue of returning refugees on the agenda for a real-time multi-ethnic society. Further, preparations were set up for a trilingual independent newspaper, which will serve the Albanese, Serb and international community. During the conflicts in March the young people who participate in the 'Our Future' initiative of *Fractal* and *Integra*, a network of young people from Serbia, Kosovo and the Netherlands, remain in close contact. They are able to deal with the conflict situation and the ethnically-coloured perspectives on the same.

In **Macedonia** we work on the heated inter-ethnic relations as well, in the cities of Gostivar and Kumanovo. The *Inter-Ethnic Project Gostivar* issues a bilingual independent newspaper and acquires a good audience. It has a level of journalism that is an example of good inter-ethnic cooperation and also achieves to denounce local nepotism and corruption. The focus of the *Inter-ethnic Project Kumanovo* is more on bridging separatism in the educational system, issuing a bilingual magazine read by high school students and by staging cross-border student activities. With the *Macedonian Helsinki Committee* modest strides were made to put the issue of inter-religious dialogue on the agenda of the main church leaders.

At the **regional** level, the *Citizen's Pact for South Eastern Europe* proved to be successful in 2004. A campaign was launched to convince the European Union to abolish visa requirements

for citizens of countries of former Yugoslavia. Furthermore, young people from all over the region were brought together to develop self-mobilizing initiatives to influence municipal policies and enhance democratisation from below. Finally a conference was held about the return of refugees and internally displaced people (IDPs). Local communities analysed what they could do themselves to promote return and they exchanged best practices. This led to many local low-budget initiatives for refugees and IDPs.

The issue of joining the European Union is the uniting theme for young people in the Balkans. For this reason IKV organized, in cooperation with *Coolpolitics*, the *Student Union of Serbia* and the *Belgrade Cultural Network* a well-visited event in which pop music and debate on Europe were intertwined.

CAUCASUS

In the Caucasus IKV works with the *Helsinki Citizens' Assemblies of Georgia, Armenia, Azerbaijan* and the disputed area of *Nagorno Karabach*. They are supported with capacity building programmes, aimed at peace building.

IKV supports various **cross-border initiatives**. For the first time since the war between Azerbaijan and Armenia, citizens from Azerbaijan could travel to Armenia. People living in the border areas are developing initiatives on joint problems and exchange experiences with similar movements in other Eastern European countries. Related to this special attention was given to the issue of **missing people**, by bringing organizations of next of kin of missing persons together. The international day of missing persons was commemorated simultaneously in Georgia, Armenia and Azerbaijan and a film documentary on missing people was produced.

A **dialogue** between Azerbaijan and citizens of the disputed territory of Nagorno Karabach is taking place. In 2004 the armistice between the two parties turned ten years, still no peace agreement has been signed. Some members of Armenian and Azerbaijan families travelled together to get acquainted with a neighbourhood in South Russia where Armenians are living harmoniously next to Azeris, illustrating how inter-ethnic dialogue can result in living peacefully together. This peace initiative however provoked some adverse reactions in the media. The dialogue consists among others of discussion meetings, an exhibition of children's drawings, a film production and a book with poetry.

MIDDLE EAST

In **Iraq**, we work with the following civil society organizations: the *Al-Amal Association*, representing a large number of women's groups, the *Students' League for Human Rights*, the *Sharafkhan Cultural Centre* and *Hawlati Newspaper*. In 2004 these partners staged a good number of local meetings and campaigns to inform Iraqi women, youth and men on the functioning of the democratic process during the elections. These campaigns also touched on participation of women and young people in the political process, inter-ethnic relations and on human rights. This provided an answer to the many threats issued by terrorist groups, who were against all those who wanted to participate in the elections and exercise their voting rights. Furthermore the circulation of *Hawlati* newspaper in northern Iraq remained high in 2004 and number of pages as well as the frequency increased. The newspaper has an impact on the population as it discloses corruption practices, resulting in a dozen of court cases per quarter. The readers see *Hawlati* as a reliable independent source of information.

In **Israel** and **Palestine** IKV worked along two lines of action in 2004. Firstly, IKV supports peaceful resistance to the Israeli occupation. In Bethlehem we work with the *Arab Educational Institute*, which opened a youth house called *Open Windows*. One of the things they do is facilitate contact via internet and video conferencing between Dutch and Palestinian students. Around 300 Dutch and 300 Palestinian students participate. In the same vein, we participated in the *United Civilians for Peace* campaign denouncing the wall or fence the Israeli are building to separate the Palestinians on the West Bank.

Secondly, via our partner organisations *Peace Now* and *Panorama* we were engaged in the dialogue of Israeli and Palestinian peace activists. For instance, in 2004 a series of small-scale meetings was organised in Israel and Palestine, leading to a protest march and a public debate during the 'six-day campaign for peace and justice' in Jerusalem. Furthermore these partners started a joint research project on the meaning and possible impact of the Israeli disengagement plans in the Gaza Strip and the West Bank. This resulted not only in a repositioning of both peace movement, but also in joint action, research and the creation of a discussion platform 'Bringing peace together'. Increasingly mutual complementarity of agendas and roles as peace activists are being acknowledged, along the lines of a two-state solution and respect for the international legal framework.

In **Morocco** IKV supports contributions to the process of democratisation. Particular attention goes to the contributions Islamic movements can make to democratisation. IKV managed to twin fifteen Moroccan and Dutch municipalities, thereby strengthening local democracy. Schools were also linked: seven secondary schools from Morocco and seven the Netherlands exchange stories via email related to children's rights and improve mutual self/other-images. Apart from this, IKV and *Espace Associatif* hosted a meeting about the response of civil society to terrorism. The meeting also commemorated the Al Qaida actions in Casablanca the year before. The conclusion of the meeting was that security measures as such are not a sufficient answer to the phenomena of radicalisation. There are two main challenges: social movements should acquire a meaningful presence in those places where Moroccans are on the edge of radicalising, and should act as a watchdog to prevent the state from sliding into dictatorship.

At **regional** level IKV and the *International Dialogues Foundation* hosted two meetings for scientists, journalists and politicians from Arabic countries on the role of civil society and on press freedom and the right to information. The need for open democracies and further improvements of the economic situation and human rights was expressed. In the same vein, preparations were made to stage more exchange and cooperation between peace and human rights activists, under the name of Middle East Citizens' Assembly. Finally, contacts were revitalized with the *Helsinki Citizens' Assembly of Turkey* and joint activities were defined around the themes of local democratisation and the political role of Islamic movements.

ASIA

In the **Moluccas** we aim at conflict prevention in a segregated society. Therefore we work with Islamic and Christian NGOs, which contribute to demystify the many rumours that go around about each other's community. IKV promotes free and independent media and advocates for dialogue and reconciliation. In 2004 the RMS (Moluccan Republic in Exile) was the key subject of the gossip factory, which sparked off violence. For this reason IKV and its partner organisation Tapak Ambon organised a seminar to separate facts from fiction about the RMS movement. The findings of the seminar surprised the local media and most of the participants, as the RMS proved to be quite different from the way it had been depicted by the Indonesian media. For many years the RMS had been equated with a Christian terrorist conspiracy. This had great impact on public opinion. Furthermore, IKV assisted partner organisation *Vox Populi* to elaborate its plans to establish an independent Moluccan community radio station.

In **Kashmir**, our partner the *Jammu and Kashmir Coalition of Civil Society* (JKCCS) launched a campaign to denounce violations of human rights in Kashmir. They also monitored the elections and lost one of their most promising young staff in a mine blast. The JKCCS put pressure on the authorities to increase the democratic space for the people of Kashmir. Because of the support of IKV the *Coalition of Civil Society* acquires more socio-political space both within and outside Kashmir. In the Netherlands IKV hosted an international conference on Kashmir in which among others peace activists participated from both the Pakistani and Indian sides of Kashmir. In this way we facilitated a dialogue that a year ago was prohibited by both regimes. IKV gives the JKCCS a voice in debates and diaspora meetings all over the globe.

THE NETHERLANDS

In September the annual **Peace Week** took place organised with *Pax Christi*. The grand opening of the week was co-organised with the *Council of Churches* and the *Centre for International Cooperation* in Zwolle. 'Taking steps against violence, moving towards peace' is this year's motto, highlighting the fact that peace needs to be propelled by local activists. As the Peace Week coincides with the presentation of the National Budget by the Finance Minister, IKV presented its peace plans and suggestions, collected from partner organisations from all over the world, to the Standing Committee for Foreign Affairs of the Dutch Parliament. At the same time a series of practical action perspectives for local church groups were formulated. We used the Peace Week also as an opportunity to highlight the work of our partners in the Dutch media. There were guests from Bosnia-Herzegovina, Iraq, Palestine and Kashmir.



A Dutch member of Parliament receives IKV's plans for peace

Under the header '**Babylon**' IKV continued a series discussions and debates between church and peace organizations in the Netherlands. In 2004 we focused on terrorism and the Israeli/Palestine conflict. The meetings did set off interesting discussions in ecumenical circles but unfortunately did not spark wider debates.

During the **Lenten Campaign** IKV raised funds for the youth House Open Windows in Bethlehem, Palestine. The catholic bishop of Rotterdam organised an interreligious march through the city in which a rabbi and an imam participated.

Contact with **schools** is established not only during the Peace Week or Lenten Campaign, but also throughout the year with the programme *Sharing Stories*. This programme reaches 300 students of high schools in Palestine, Morocco and the Netherlands. Other schools are served with guest lectures on the Southern Caucasus. In 2004 even primary schools are served with the production of material on Macedonia and some guest lectures as well.

As a means to raise public awareness on international conflicts, IKV started in 2004 an exchange program under the name '**Stories about War**'. The formula is that young people from the Netherlands fulfil a three-month internship with one of the partner organisations of IKV. After the internship they return to the Netherlands, each accompanied by a colleague from the organisation they interned with. They make a tour through the Netherlands, visiting schools and participating in public debates to raise awareness about the countries concerned. Three partner organisations from the Caucasus were the first to participate in the exchange programme. Schools responded with great enthusiasm and the response in the public debates was also

good. Innovative means of telling the complex story about conflict in the Southern Caucasus were experimented with; a board game was successfully tried out at the Festival of Globalisation. Also a film documentary was produced. Peer education has proven to be an efficient way of raising awareness among young people.

Another programme, which aims to raise awareness in Dutch society, is '**Activists deserve support**'. In this programme IKV brings activists to the fore who stick to their principles of non-violence, respect for human rights and dialogue across enemy lines. Through horizontal linking with Dutch activists IKV aims to protect the activists in conflict areas and learn from each other. This was for instance successful in the case of our Kashmir partner who was linked to *Lawyers without Borders* and obtained valuable support from these and derived international media attention from the same. Some activists have benefited more from the programme than others as some are more isolated or threatened than others.

For the first time in years IKV organised a special meeting for its **affiliates**. It served as a warming up meeting for the Peace Week. Two euro-parliamentarians spoke about the entry negotiations of Turkey to the European Union and about the EU policy towards reconstruction of Iraq.

All in all, IKV covered an impressive area both thematically and geographically. We have made great strides towards becoming a partner-oriented organization. We have become better able to understand the local context in which our partner organisations operate and link conflict situations abroad to civil initiatives in the Netherlands. However, IKV did not play a part in addressing inter-ethnic tensions in our own country. We hope to contribute in easing these tensions in 2005.

In 2004 IKV spent € 3.121.990 on programme activities. Compared to 2003 this is an increase of 13%. Our financial reserves are healthy and our accounts were cleared by the auditor. One of the important improvements in our administrative machinery was the introduction of a system of time management for all staff.



A guest lecture on Macedonia



BEWEGEN NAAR VREDE, POLITIEKE LIJNEN

Door de groei in projecten en geografische gebieden waarin het IKV werkzaam is, en door de bestuurlijke reorganisatie, is een proces van heroriëntatie op de visie en missie van het IKV ingezet. Dat culmineert in 2004 in een heldere visienota 'Volhardend in Vrede'.

De nota neemt *het denken over de ander* als uitgangspunt. Een denken over *de ander* dat niet uitgaat van verschil, tegenstelling of vijandschap, maar waarbij *de ander* tot betrokkenheid en solidariteit wordt uitgedaagd. *De ander* is geen tegenstander, maar medemens. Het IKV heeft dit uitgangspunt gekozen als een vertaling van de kerkelijke opdracht en de oecumenische traditie waar het uit voortkomt. Maar het IKV herkent ook sterk de morele visie van zijn partners in oorlogs- en conflictgebieden *over de ander*, die vaak een andere oorsprong en traditie hebben.

De eerste leidraad in het denken over conflicten is de *verantwoordelijkheid voor de bescherming van mensen in oorlogssituaties*. Een tweede is de *inzet voor democratie als uiteindelijk middel om conflicten te beheersen en op te lossen*. Dat het denken over de ander niet alleen geldt voor de conflictgebieden waarin het IKV werkzaam is, maar ook in Nederland, blijkt heel sterk in 2004. De moord op Theo van Gogh in november 2004 laat zien hoe broos de sociale cohesie en vrede ook in Nederland zijn. Terreurdreiging, branden in scholen, kerken en moskeeën, vullen de voorpagina's van de kranten. Woorden als *jihad* en oorlog tegen de terreur klinken. De angst voor de *ander* die niet bij onze groep hoort, groeit en de manier waarop *wij* tegenover *zij* omschreven wordt, zorgt ervoor dat de kloof tussen groepen mensen groter wordt. Religie wordt er te pas en te onpas bijgesleept. De discussies over veiligheid, migratie, de positie van moslims in onze samenleving en internationaal terrorisme lopen in 2004 steeds meer door elkaar. De gebeurtenissen zorgen ervoor dat Nederland meer naar binnen gekeerd raakt. Er is minder belangstelling voor internationaal vredeswerk. Dit terwijl het belang van internationale samenwerking op het gebied van vrede en veiligheid (en terrorisme bestrijding) steeds belangrijker wordt. Het IKV probeert de naar binnen gekeerde blik van 'Nederland' weer te verruimen en laat zien wat soortgelijke ervaringen zijn van partners in conflictgebieden. Zij hebben ervaring met het gevaar van deze tegenstellingen, maar ook met de positieve kracht die burgers kunnen spelen om zich hier tegen te verzetten.

Internationale politiek in beweging

Er is internationaal veel aan de hand in 2004. De martelpraktijken in de Abu Ghraib gevangenis, de vele doden die dagelijks vallen in Irak, de slachtoffers in Darfur en de terreur in Beslan staan pijnlijk scherp op het netvlies. De zogenaamde strijd tegen het terrorisme kent vele gezichten. Ze zorgt ervoor dat de zogenaamde illegale strijders die in Afghanistan zijn opgepakt, nog steeds vast zitten op *Guantánamo Bay*. De spanning tussen burgerrechten en veiligheid wordt steeds meer in het voordeel van het laatste beslecht en het is nog maar de vraag of dit leidt tot meer veiligheid. Het begrip terrorisme wordt gebruikt om repressieve acties te legitimeren. Dat gebeurt niet alleen door het Amerikaanse of Russische leger, maar ook in Kasjmir. De coalitie van burgergroeperingen in Kasjmir en partner van het IKV, spant zich tot het uiterste in om de burgers van Kasjmir als actoren centraal te stellen in plaats van als pionnen in een politieke machtsstrijd tussen India en Pakistan, en tussen nationale overheid en militante oppositie. De Indiase geheime dienst echter *labelt* de coalitie als een handlanger van terroristen.

Wat in de discussie over Irak in de Nederlandse media is onderbelicht, maar internationaal wel aandacht krijgt, zijn de ontwikkelingen op het gebied van privatisering van oorlogvoering. Het IKV organiseert samen met Instituut Clingendael een seminar hierover. Sinds de oorlog in Irak is het marktaandeel van private militaire ondernemingen enorm vergroot. Diverse sprekers wijzen op de ongewenste praktijken van private militaire ondernemingen en het ontbreken van democratische controlemechanismen.

Ook de spanning tussen soevereiniteit en zelfbeschikking wordt in steeds meer landen nijpend. De internationaal bestuurde provincie Kosovo waar in maart 2004 gewelddadige rellen uitbreken tussen Kosovaarse Albanezen, Serven en Roma is hier een voorbeeld van. De rellen

zijn een *wake up call* voor de internationale gemeenschap en laten zien dat beweging in het politieke proces over de status van Kosovo noodzakelijk is. Gaat Kosovo terug onder Servisch bestuur of wordt het onafhankelijk? Kosovo kan niet eeuwig 'niemandslaan' blijven. Ook in andere gebieden waar het IKV werkzaam is spelen gewelddadigheden in 2004 op, zoals in de Molukken. Het IKV heeft in 2004 goede partners geïdentificeerd op de Molukken en spant zich hard in om op vreedzame wijze de conflicten op te lossen. Spanningen rondom de diverse niet erkende staten in de Zuidelijke Kaukasus (Nagorno Karabach, Abchazië en Zuid-Ossetië) worden groter. Bevroren conflicten beginnen langzaam te ontdooien, maar het is onduidelijk welke kant dit opgaat. Het IKV begeeft zich in moeilijke discussies, waarbij ze de lastige vragen niet schuwt en aan haar partners voorlegt.

Positief nieuws is er in 2004 ook. De *big bang* waarmee in 2004 tien nieuwe lidstaten toetreden tot de Europese Unie mag met recht historisch genoemd worden. Het IKV spant zich al decennia in voor Europese integratie. Europa als vredesproject is een ideaal waar het IKV handen en voeten aan geeft. De belofte van toetreding tot de Europese Unie is een sterke impuls tot verdere democratisering en dialoog voor de landen van voormalig Joegoslavië. Het IKV biedt via programma's als het *Citizens Pact for South Eastern Europe* (regionale samenwerking van onderop), *Our Future* (samenwerking tussen Kosovaarse Albanese, Servische en Nederlandse jongeren) en *Over the Rainbow* (democratiseringsprogramma in Zuid- en West-Kroatië) burgers uit voormalig Joegoslavië kansen om met elkaar in gesprek te gaan over de toekomst van hun samenlevingen. Binnen al deze projecten blijkt telkens dat de weg naar democratie volgens deze burgers via Brussel loopt.



Jongeren uit de Balkan op bezoek bij het Europees Parlement

Mensen in beweging

In diverse culturen wordt het begrip verandering verschillend beleefd. In sommige culturen, zoals in het Midden-Oosten en in landen van de voormalige Sovjet-Unie wordt – ook door vredesactivisten – elke verandering met argusogen bekeken. Angst voor chaos is vaak groot. Maar in 2004 waait er ook een andere bries. Zelfs in de meest verstarde regio's is beweging te zien. Er worden – met name door studenten – revoluties van onderop gesmeed en de soms dodelijke stabiliteit waarin sommige regio's verkeren wordt verbroken. Er ontstaat in Georgië en in de Oekraïne hoop op democratie en het virus van deze burgerrevoluties lijkt zich verankerd te hebben in de hoofden van burgers in andere conflictgebieden.

In 2004 is er ook voorzichtige opening ontstaan voor de Palestijnen en de Israëli's om uit de geweldsspiraal te komen en durven burgers nu iets meer op vrede te hopen. Irak zet in 2004 de eerste voorzichtige stappen op weg naar vrijheid en democratie. Zoals IKV projectleider Elhajj tijdens haar reizen in Irak vaak hoort, zijn de Irakezen vaak positiever over het veranderingsproces in Irak dan buitenstaanders verwachten. De Irakezen zijn namelijk niet alleen bezorgd over de onveilige situatie in hun land, maar ook blij met hun nieuwe vrijheid en de kansen die dat geeft. In Marokko – deze tendens is ook in andere landen zichtbaar – werkt de kracht van recht en inspraak. De waarheidscommissie die de misdaden onderzoekt die gepleegd zijn onder het schrikbewind van de vorige koning, geeft burgers een unieke kans om hun verhaal te vertellen en om gehoord te worden.

Welke kant de ontwikkelingen opgaan en hoe duurzaam verandering zal zijn, zal de komende tijd moeten blijken. Voor de burgers in conflictgebieden betekenen deze bewegingen op dit moment te weinig. IKV – en veel andere vredes- en mensenrechtenorganisaties – hameren op het recht op bescherming dat mensen in conflictgebieden hebben. De vraag die onvoldoende beantwoord wordt is: hoe dwing je als burger je recht op bescherming af?



Begin 2004 won Michael Saakashvili in Georgië



PROJECTEN: ZUIDOOST-EUROPA

1. Bosnië-Herzegovina: meer burgerparticipatie

Bijna tien jaar na het einde van de oorlog is Bosnië-Herzegovina nog steeds een land met vele gezichten. Het land is opgedeeld in twee bestuurlijke delen: de Federatie van Bosnië-Herzegovina, vooral bevolkt door moslims en Kroaten en de Republiek Srpska, waar de Servische Bosniërs wonen. Sarajevo is de hoofdstad die precies op de grens van deze twee delen ligt. De internationale gemeenschap is nog volop aanwezig in Bosnië-Herzegovina.

Eenzijds blijft de corruptie en het politieke wanbeheer een doorn in het oog van de internationale gemeenschap en de burgers, en voelt Paddy Ashdown, de Hoge Vertegenwoordiger namens de Verenigde Naties, zich veelvuldig genoodzaakt om mensen uit hun functie te zetten en regelgeving af te dwingen. Anderzijds is er toch ook sprake van een langzaam economisch herstel, en verbetering van de interetnische relaties in diverse regio's.

De doelstelling van het werk van het IKV in Bosnië-Herzegovina is samen te vatten met de steekwoorden interetnische samenwerking en burgerparticipatie. Participatie van vrouwen en jongeren staan hierbij voorop.

In 2004 rondt het IKV twee omvangrijke, meerjarige projecten af: de steun voor het hCa-jongeren-netwerk en het hCa-vrouwennetwerk. Beide netwerken maken deel uit van het Helsinki Citizens' Assembly netwerk. Vanaf de start van deze netwerken, zo'n acht jaar geleden, is het IKV betrokken bij hun werk. Aanvankelijk ontmoeten zij erg veel weerstand. Het wordt door velen niet gewaardeerd dat er met 'de vijand' contacten worden gelegd. De expliciete doelstelling is dan echter om in heel Bosnië aan het werk te gaan. Na acht jaar kan de conclusie getrokken worden dat die doelstelling goed gelukt is. Aanvankelijk stond het 'simpele' feit van interetnische dialoog zeer centraal. Anno 2004 is het de professionalisering van interetnische netwerken dat de aandacht vraagt. De netwerken pakken de problemen themagericht bij de kop, zoals deelname van vrouwen aan het lokale politieke bedrijf en de bevordering van samenwerking van jongerenorganisaties met hun eigen gemeentebestuur.

Het IKV is sinds 1998 betrokken bij ondersteuning van het lokale beleid in het stadje Fojnica in Centraal-Bosnië. In 2004 is het jongeren centrum gerenoveerd, zodat de directe projectrelatie ten einde is gekomen. De afronding van het project wordt gemarkeerd met een groot feest, in december. Van belang zijn de vele reizen geweest die het IKV georganiseerd heeft voor gemeentelijke delegaties en jongeren, in samenwerking met de buitenlandse partners van Fojnica, de gemeenten Rheden (Nederland), Burgdorf (Duitsland) en Cheb (Tsjechische Republiek). De vraag 'wie is Kroaat, wie is Bosniak (moslim)?', die in het begin nog vaak gesteld werd, is voor een groot deel weggefallen.

Zelfs in Srebrenica zien we in 2004 stapjes in de goede richting. Het IKV steunt de vereniging 'Vrouwen van Srebrenica' in een gestaag proces van versterking van de eigen organisatie en verbetering van haar publieke optreden. Azra Hasanovic, die Srebrenica in 1992 ontvluchtte en nu in Nederland woont en studeert, levert een belangrijke bijdrage door een paar maanden in Tuzla te gaan werken en daar met onze partners te starten met het ontsluiten van de door de vereniging verzamelde documenten en materialen. Prioriteit wordt gegeven aan de foto's van de vermoorde en vermiste mannen en jongens. Aan de hand van een simpel systeem, ontwikkeld in samenspraak met het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, worden alle foto's gerubriceerd. Het is een groot succes, dat in het najaar de landelijke kranten haalt en leidt tot een stroom van nieuwe foto's.

Westerbork is ook van belang voor de steun die het IKV geeft aan het Herinneringscentrum in Potocari (Srebrenica). Directeur Dirk Mulder bezoekt het centrum in het voorjaar. Op een door het IKV en de 'Vrouwen van Srebrenica' belegde bijeenkomst, in Potocari, zetten de vertegenwoordigers van diverse verenigingen van nabestaanden de ideeën op een rij die ze hebben voor het toekomstige werk van het centrum. Afspraken worden gemaakt voor een bezoek van het centrum, directeur Mersed Smajlovic en zijn staf, aan Nederland. Dat bezoek zal in januari 2005 zijn beslag krijgen.



Foto's van vermiste personen

In 2004 hebben in Srebrenica gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. Dat brengt zoveel politiek geharrewar en onzekerheid over functies met zich mee, dat we besloten hebben om de reizen van gemeentelijke delegaties even uit te stellen. Bij gelegenheid van een bezoek aan Srebrenica in november – het stof van de verkiezingen is al voor een deel neergedaald, al met al niet veel veranderd – zetten we de prioriteiten voor 2005 op een rij: focus op gemeentelijk jongerenbeleid, opnieuw aandacht voor vormen van burgerparticipatie. De Jongerenraad van Srebrenica heeft een plan ontwikkeld voor een jongeren centrum, en de gemeente wil dat graag ondersteunen.

De burgerparticipatie staat ook centraal in het project dat het IKV met *Forum of Srebrenica Citizens* en *Forum of Tuzla Citizens* continueren: organisatie van een reeks van publieke bijeenkomsten. Over diverse onderwerpen worden deze gehouden. In november vindt een bijzondere openbare bijeenkomst plaats, als de burgemeester en de voorzitter van de gemeenteraad voor een groep van ruim tachtig burgers verantwoording afleggen over wat ze de eerste honderd dagen na de verkiezingen gedaan hebben.

2. Kroatië: een stap dichterbij de Europese Unie

Kroatië is een van de economisch sterkere landen in voormalig Joegoslavië dat bijna tien jaar na het einde van de oorlog volop bezig is zijn economische macht van weleer te herstellen.

In april 2004 besluit de Europese Commissie dat onderhandelingen met Kroatië kunnen starten over lidmaatschap van de Europese Unie. Dit besluit, het zogenaamde avis, wordt met open armen ontvangen in Kroatië en gevierd alsof de volledige buit al binnen is.

In het besluit worden nogal wat problemen benoemd waarover eerst overeenstemming in Kroatië moet worden bereikt. De onafhankelijkheid van de rechtspraak staat ter discussie, de aanpak van corruptie en de terugkeer van vluchtelingen, Serviërs, naar de Krajina zijn volgens de EU nog onvoldoende. Ook laat de samenwerking met het Joegoslavië-Tribunaal zeer te wensen over.

Het IKV zet in Kroatië in op verdere versterking van de lokale democratie, daarbij richt het IKV zich vooral op jongerenbeleid.

Deze zaken komen ter sprake op een seminar, dat in mei in de Kroatische badplaats Vodice plaatsvindt. Het is het eerste seminar in het kader van het programma *Over the Rainbow*, dat door de partnerorganisatie *Proni* in samenwerking met Centrum Kontakt der Continenten en IKV wordt uitgevoerd. Zo enkele weken na het positieve besluit van de Europese Unie is het enthousiasme groot, en de vertegenwoordigers van gemeenten en lokale niet-gouvernementele organisaties uit Zuid- en West-Kroatië spreken er over tal van concrete ideeën. De financiering van de jongerencentra, die door *Proni* in meer dan vijftien gemeenten zijn opgezet, is als gevolg van reorganisaties op diverse ministeries in Zagreb, problematisch gebleken. De burgemeesters en burgeractivisten benadrukken echter dat ondanks deze problemen de democratisering van onderop nu echt een kans krijgt. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen die in mei 2005 zullen plaatsvinden, is dat een belangrijke ontwikkeling. De jongeren die lokaal actief zijn, laten hun scepsis ten aanzien van samenwerking met de gemeentelijke overheden varen en manifesteren zich steeds nadrukkelijker. In de loop van het jaar is vooruitgang geboekt in jongerenparticipatie.

Het IKV speelt ook een bemiddelde rol bij een cultureel project, waarbij de meidengroep *No men allowed!* uit het Kroatische Knin optreedt in de Bosnische gemeente Fojnica. Er volgt een optreden voor een band uit Fojnica in Knin. Beide optredens krijgen veel publiciteit: regionale samenwerking is niet alleen iets van de nationale politici.

3. Servië en Montenegro: rellen in Kosovo en een nieuwe oriëntatie

Op papier maakt Kosovo deel uit van Servië. In de praktijk staat het onder internationaal bestuur. Dat is een tijdelijke oplossing, ingesteld na de NAVO aanvallen op Servië in 1999. Een definitieve beslissing over de toekomst van het gebied is nog niet genomen. Ondertussen leven de verschillende bevolkingsgroepen, zoals de Servische en Albanese Kosovaren, als parallelle samenlevingen naast elkaar.

Traditioneel brengen de zwaluwen in de Balkan onrust met zich mee. Nadat het een aantal lentes lang relatief rustig is gebleven, blijkt Kosovo in maart 2004 plotseling het toneel van een kettingreactie van etnisch straatgeweld van Albanezen tegen Serviërs en Roma. Opvallend veel Albanese jongeren gaan de straat op. Het etnisch wantrouwen tegenover andere groepen is één oorzaak. De andere oorzaak is de frustratie over de al jaren durende uitzichtloze toekomst van Kosovo. Door de rellen schrikt de internationale gemeenschap wakker; in de zomer van 2005 zal het VN-bestuur geëvalueerd worden en wordt een definitieve beslissing over de inrichting van het toekomstig bestuur van Kosovo verwacht: terug onder Servisch bestuur of een eigen onafhankelijk Kosovo.

Het IKV werkt in Servië en Kosovo aan het opbouwen en bevorderen van contact tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Contact en samenwerking is de enige basis waarop de gemeenschappen samen verder kunnen, of Kosovo onafhankelijk wordt of niet. Daarbij richt het IKV zich in sommige projecten nadrukkelijk op jongeren en bevordert contact over grenzen heen.

Het IKV realiseert deze doelstelling door een organisatie van burgers in een van de *hot spots*, de stad Mitrovica, te ondersteunen. Het IKV werkt daar nauw samen met *Community Building Mitrovica (CBM)*. Deze organisatie heeft een multi-etnische staf en probeert de twee delen waarin deze stad uiteen is gevallen – een overwegend Servisch noordelijk en een Albanees zuidelijk deel – bij elkaar te brengen. De gebeurtenissen in maart 2004 doen een groot beroep op de motivatie en moed van de medewerkers. Omdat terugkeer van vluchtelingen één van de belangrijkste voorwaarden is voor een werkelijke multi-etnische samenleving, wordt dit na maart een van de prioriteiten van CBM. De organisatie bemiddelt bij de moeilijke gesprekken tussen ontheemden en de huidige bewoners van diverse stadswijken waaruit bij eerdere rellen mensen vanwege hun etnische afkomst verdreven zijn. De medewerker van de gemeente die verantwoordelijk is voor het terugkeerbeleid doet na aandringen van CBM de belofte om maandelijks met CBM en andere clubs over het onderwerp te spreken. CBM is in 2004 lid geworden van het *Kosovo Initiative Programme* (het KIP netwerk), een netwerkorganisatie van 17 niet-gou-



De internationale gemeenschap is nog prominent aanwezig in Kosovo

vernamele organisaties. Het netwerk richt zich op hulp aan vluchtelingen en ontheemden. De aangesloten lidorganisaties zijn zowel in Servië, Montenegro als in Kosovo werkzaam. In Servië werkt het IKV met *Fractal*, dat ook bij het KIP-netwerk is aangesloten.

Door inspanningen van CBM kunnen vrouwen uit Mitrovica elkaar sinds 2004 wekelijks ontmoeten in het nieuwe multi-etnische vrouwencentrum dat in 2004 door CBM is gestart. Het kantoor van CBM fungeert meer en meer als ontmoetingsplek voor mensen uit Noord- en Zuid-Mitrovica. Zo heeft een organisatie van blinde mensen die eerst alleen vergaderde met een organisatie van de andere kant van de stad besloten tot een fusie.

CBM dat sinds 2001 bestaat, groeit in 2004 uit naar een meer zelfstandige organisatie met een Kosovaarse directeur aan het hoofd. Ook besluit de organisatie een krant uit te gaan geven: een maandelijkse publicatie in drie talen met identieke inhoud zal Albanese en Servische Kosovaren en buitenlanders over elkaar informeren.

Een activiteit waarbij Nederlandse jongeren betrokken zijn is het *Our Future*-project. In 2004 groeit het netwerk met twintig nieuwe deelnemers. Zij ontmoeten elkaar tijdens studieweken in Nederland, in Kosovo en in Servië waar zij discussiëren over Europese integratie. In vergelijking met het jaar ervoor nemen twee keer zoveel Servische jongeren deel aan het bezoek aan Kosovo en gaan voor het eerst ook Albanese Kosovaren mee naar Servië. Na terugkomst van een reis organiseren de jongeren presentaties op hun middelbare scholen waar ze hun ervaringen delen met leeftijdgenoten, die nog niet zo'n reis hebben gemaakt en die soms nog vol vijandsbeelden zitten. Niet alleen via regelmatige bezoeken, maar ook via veel internetverkeer onderhouden jongeren contact. Zelfs tijdens dieptepunten zoals maart 2004 blijven de jongeren met elkaar in gesprek. De jongeren zijn zeer gemotiveerd en nemen ook zelf initiatieven. In oktober geven een aantal jongeren (Albanese en Servische Kosovaren en Nederlanders) gastlessen op scholen en universiteiten in Kosovo over jongerenparticipatie. In *Our Future* werkt het IKV samen met de organisaties *Fractal* uit Servië en *Integra* uit Kosovo.

Een andere manier om Nederlandse jongeren in contact te brengen met jongeren uit Kosovo is door middel van muziek. In 2004 zijn in samenwerking met de organisatie *Musicians without Borders* fondswervende activiteiten georganiseerd en is een cd uitgebracht.

De EU is een belangrijk gesprekstema voor jongeren op de Balkan. Voor hen symboliseert de EU hoop op een betere toekomst. Europadag wordt er groots gevierd. Die dag, 9 mei, organiseert het IKV samen met de Nederlandse club *Coolpolitics*, *SUS* (Studentenunie Servië) en *BKB* (Belgrado Cultureel Netwerk) een feest waar popmuziek en een debat over Europa elkaar kruisen.

4. Macedonië: langzaam vooruit

Macedonië is lange tijd een oase van vrede op de Balkan tot dat in februari 2001 een gewapend conflict uitbreekt tussen Albanese rebellen en Macedonische veiligheidstroepen. Haatzaaiende toespraken van politici en religieuze leiders en nationalistische propaganda van de media verscherpen het conflict meer en meer. Het Vredesakkoord van Ohrid van augustus 2001 met meer rechten voor minderheden maakt een eind aan de strijd, maar lost uiteraard niet alle problemen in het land op. De gewelddadigheden hebben diepe wonden geslagen en hebben vooral de reeds moeizame verhoudingen tussen de twee grootste etnische bevolkingsgroepen, Macedoniërs en Albanese, ernstig verslechterd. Na het conflict zijn de middelbare scholen in Macedonië uit elkaar gevallen en hebben de Macedonische en Albanese scholieren helemaal geen contact meer. Omdat vrijwel alle Macedoniërs Christelijk-Orthodox en bijna alle Albanese islamitisch zijn, draagt het conflict ook bij aan grote spanningen tussen de voornaamste religies in het land.

Macedonië strompelt van crisis naar crisis. In 2004 wordt de stabiliteit van Macedonië serieus getest, op het moment dat één van de belangrijkste nieuwe wetten die uit het Ohrid-Akkoord voortkomt aan een referendum wordt onderworpen. De nationalistische oppositie speelt in op het ongenoegen van de Macedonische meerderheid en probeert het Vredesakkoord om zeep te helpen door een referendum erover te organiseren. Er komen echter te weinig mensen stemmen zodat het referendum ongeldig wordt verklaard. De nieuwe wet op de decentralisatie kan uitgevoerd worden.

De steun van het IKV richt zich op de verbetering van de gespannen verhoudingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen en religieuze groeperingen. Door lokale organisaties van burgers te versterken kunnen deze burgers hun politieke elite bevragen en corruptie aan de kaak stellen.



Redactievergadering bij Time Out

In de multi-etnische steden Gostivar en Kumanovo ondersteunt het IKV lokale organisaties die interetnische activiteiten uitvoeren. Deze organisaties initiëren en ondersteunen gezamenlijke activiteiten in de media, het onderwijs en interreligieuze dialoog. Door de wekelijkse uitgifte van kranten en tijdschriften die onafhankelijk zijn, worden de lezers zelf maatschappelijk actief en eisen ze meer transparantie van hun politieke elite, die vaak incapabel, nationalistisch en corrupt blijkt te zijn. *Inter-ethnic Project Gostivar* (IPG) houdt kantoor in Gostivar, het westen van

Macedonië waar een grote Albanese meerderheid is. In 2004 is IPG begonnen met de uitgave van een wekelijkse regionale krant uit, genaamd *Monitor*, die weliswaar in twee edities (Albaanese en Macedonisch) verschijnt, maar die in inhoud identiek is. Op deze manier worden de gescheiden levende bevolkingsgroepen beter geïnformeerd over elkaar, zodat de vooroordelen afnemen. Jonge journalisten van verschillende bevolkingsgroepen maken de krant. De krant heeft een kritische en onafhankelijke reputatie en is een luis in de pels van de lokale elite. De krant is de opvolger van 'Stem van Gostivar', die nog met donorgeld gefinancierd werd. *Monitor* is opgezet om commercieel levensvatbaar te worden. In het oosten van Macedonië, in de stad Kumanovo waar de meerderheid etnisch Macedonisch is, geeft *Inter-ethnic Project Kumanovo* (IPK) het tijdschrift *Time Out* uit. Het verschijnt in Macedonisch en Albaanese en wordt door en voor scholieren gemaakt om op die manier een brug tussen hen te slaan. De scholieren hebben bij Loesje een opleiding creatief schrijven gevolgd en inmiddels schrijven en plakken de scholieren samen Loesje posters in de stad. Het concept werkt zo aanstekelijk dat er in 2004 plannen zijn ontwikkeld om samenwerking te zoeken met scholieren uit Kosovo en Servië.

Samen met het Macedonische Helsinki Comité heeft het IKV lobby gevoerd voor een betere wet voor religieuze gemeenschappen, zodat de godsdienstvrijheid meer is gewaarborgd. Een dergelijke lobby vraagt een langdurige inzet. Zo'n wet zou namelijk gelijkheid van religies betekenen en dus de bijzondere positie van de Macedonisch-Orthodoxe Kerk aantasten. Dit is de reden dat de staatscommissie, die verantwoordelijk is voor de nieuwe wet en die alle aanbevelingen van het Helsinki Comité en IKV heeft verzameld, de nieuwe wet nog niet op papier heeft durven zetten. Het Helsinki Comité, het IKV en het Hendrik Kraemer Instituut (opleidingscentrum van de Protestantse Kerk in Nederland) proberen de verstandhouding tussen de religies te verbeteren door een cursus in Nederland te organiseren waarin dialoog, training en contact met de Nederlandse multiculturele samenleving centraal staan. Deze cursus zal begin 2005 plaatsvinden in Nederland.

Ook met andere Nederlandse instituten, zoals universiteiten wordt samengewerkt door gast-colleges te geven en studenten als stagiair uit te zenden.

5. Regionale Projecten

Citizens' Pact voor Zuidoost-Europa: langzaam vervagen de grenzen

In 2004 heeft het Citizens' Pact voor Zuidoost-Europa opnieuw stevig aan de weg getimmerd. Het project dat jongeren uit diverse landen in de regio bijeenbrengt, vooral om de overleggen over de invloed van jongeren op het gemeentelijk beleid, ontwikkelt zich gestaag en leidt tot diverse concrete initiatieven. Het Citizens' Pact is één van de initiatiefnemers van de *Youth Summit*, die in juli plaatsvindt, als onderdeel van het in de gehele regio zeer bekende *Exit-Festival* in Novi Sad.

Ook de campagne die ijvert voor de afschaffing van visumplicht, zowel binnen de regio als ook vis-à-vis West-Europa, loopt door. Er wordt in de regio aan gewerkt, maar ook tijdens diverse bezoeken aan Brussel, waar Europese instituties worden geïnformeerd.

Dat er draagvlak is voor samenwerking tussen Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina blijkt als het Citizens' Pact in januari een opinieonderzoek laat uitvoeren in Belgrado, Zagreb en Sarajevo. De vragen moeten de onderzoekers een beeld geven van de bereidheid om te komen tot een samenwerking tussen deze drie hoofdsteden. Het onderzoek laat zien dat er steun voor zo'n project is.

In mei vindt een internationale conferentie plaats in het Bosnische stadje Fojnica, die geheel gewijd is aan de bevordering van de terugkeer van vluchtelingen en ontheemden. Het is niet zo maar een conferentie over dit onderwerp, zoals er al vele tientallen zijn georganiseerd. Het gaat concreet om datgene wat lokale gemeenschappen zélf kunnen doen om deze terugkeer te bevorderen; geen klaagzang aan het adres van de hoofdsteden of de internationale gemeenschap. Het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa, door de Europese Commissie in 1999 opge-

zet, is erg enthousiast, en wordt officieel medeorganisator van de conferentie, samen met het Citizens' Pact en het IKV. De conferentie is een groot succes. Meer dan honderd deelnemers uit heel voormalig Joegoslavië komen naar Fojnica en analyseren enkele *best practices*, die navolging verdienen. De gesprekken in de kleine groepen zijn zeer geanimeerd en leiden tot een uitvoerig slotdocument. Naar aanleiding van de conferentie worden er op diverse plaatsen nieuwe initiatieven genomen. Dat de internationale gemeenschap niet veel donorgelden meer over heeft voor de terugkeer is een handicap, maar ook zonder veel financiële middelen kunnen – zo blijkt in de praktijk – toch kleine successen geboekt worden.



Jongeren zijn meer geneigd tot interetnisch samenwerken



PROJECTEN: ZUIDELIJKE KAUKAUS

Samenwerking over grenzen heen

In het begin van de jaren negentig, rondom het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, zijn in de zuidelijke Kaukasus drie conflicten opgelaaid: in Zuid-Ossetië, in Abchazië (allebei op het grondgebied van Georgië) en in Nagorno Karabach (een Armeense enclave binnen Azerbeidzjan). Sinds het midden van de jaren negentig zijn dit 'bevroren conflicten'. De facto zijn de drie conflictgebieden onafhankelijk, maar erkenning ervoor ontbreekt. Met de 'moederstaten', Georgië en Azerbeidzjan, is geen vredesverdrag gesloten. Hierdoor kunnen vluchtelingen niet terugkeren, blijven grensgebieden zwaar gemilitariseerd en blijft het risico van hernieuwd geweld bestaan.

De betrekkingen tussen Armenië en Azerbeidzjan over Nagorno Karabach zijn in 2004 enigszins verslechterd. Vooral in Azerbeidzjan wordt veel gesproken over herovering van Nagorno Karabach. In de grensregio zijn een aantal schietincidenten geweest. De regeringen hebben nauwelijks aan de onderhandelingstafel gezeten.

In Georgië is met het aantreden van de nieuwe president Michael Saakashvili in januari 2004 een heel nieuwe wind gaan waaien. De corruptie is aangepakt, maar tegelijkertijd is de persvrijheid afgenomen en is het conflict in Zuid-Ossetië weer opgelaaid.

Het IKV streeft naar een verbetering van de grensoverschrijdende samenwerking tussen burgers en lokale overheid en ondersteunt burgergroeperingen in vredesbevordering. Ook brengt het IKV de zuidelijke Kaukasus onder de aandacht van de Nederlandse en Europese politiek.

Het IKV werkt in de zuidelijke Kaukasus nauw samen met de *Helsinki Citizens' Assemblies* in Bakoe, Ganja en Kazakh (Azerbeidzjan), Tbilisi (Georgië), Vanadzor (Armenië) en met het *Helsinki Initiative '92* (uit het betwiste gebied Nagorno Karabach).

In samenwerking met ICCO/Psa en PSO zijn in 2004 vorderingen gemaakt op het gebied van het vergroten van de organisatorische capaciteit, zoals het maken van strategische plannen en zijn de persoonlijke vaardigheden van de vrijwilligers in de hCa-kantoren geprofessionaliseerd. Ook is een PR-beleid ontwikkeld met de kantoren.

Grensoverschrijdende samenwerking

In het project 'Red Bridge' bevordert het IKV dat verschillende actoren, zoals lokale overheden en activisten van niet-gouvernementele organisaties in de grensregio's kennis verwerven over de problemen van *cross border* samenwerking. In 2004 zijn *monitoring* missies in de grensregio's tussen Armenië en Azerbeidzjan, Armenië en Georgië en Georgië en Azerbeidzjan uitgevoerd. Naar aanleiding van die missies is met verschillende mensen in de grensregio overlegd over de mogelijkheden voor samenwerking over grenzen heen. In Vanadzor in Armenië zijn bij een dergelijk overleg voor het eerst sinds de oorlog inwoners van Azerbeidzjan uit een grensregio naar een Armeense provinciestad gereisd. Het IKV brengt ervaringen uit het internationale netwerk van het IKV uit de Balkan, de Oekraïne, Polen en Litouwen bijeen en deelt ze met Azeris en Armeniërs.

Vermiste personen

Een ander grensoverschrijdend project van het IKV is het project 'Yellow Tulips'. Het gaat om juridische ondersteuning van familieleden van vermiste personen en versterking van de organisaties van familieleden. Ook wordt via de partnerorganisaties van het IKV, afdelingen van het internationale *Helsinki Citizens' Assembly* netwerk, hulp geboden om publiekelijk campagne te voeren voor meer openheid over vermissingen.

Een van de hoogtepunten in 2004 is een reis waarbij familieleden van vermiste personen uit Georgië, Armenië en Azerbeidzjan elkaar ontmoet hebben. De internationale herdenkingsdag voor vermiste personen is in alle drie de staten op 30 augustus herdacht met publieksbijeenkomsten. Voorts is in 2004 een film over vermiste personen geproduceerd door een Nederlandse IKV-stagiaire, die in 2005 gebruikt zal worden om de situatie van vermiste personen onder de aandacht te brengen bij een Nederlands publiek.

Dialogoog

In het project 'Trustbuilding' werken partnerorganisaties uit Ganja in Azerbeidzjan en uit Stepanakert samen in het door Azerbeidzjan en Armenië betwiste gebied Nagorno Karabach om met mensen uit West-Azerbeidzjan en uit Nagorno Karabach de interetnische dialoog te bevorderen. In 2004 bestaat de wapenstilstand tien jaar. Er zijn discussies gevoerd over de weg naar een vreedzame oplossing van het conflict en er is een tentoonstelling samengesteld met kindertekeningen over vrede. Gezamenlijk is een film gemaakt en een dichtbundel uitgebracht. Azeri's en Armeniërs zijn gezamenlijk naar Pjatigorsk in Zuid-Rusland gegaan, waar geëmigreerde Armeniërs en Azeri's vreedzaam naast elkaar leven. In 2004 is er lokaal veel publiciteit geweest over het werk van de partnerorganisaties van het IKV. Deze publiciteit pakt in sommige gevallen negatief uit. Naar aanleiding van de reis naar Pjatigorsk is de IKV partner *Helsinki Citizens' Assembly* – afdeling Ganja (hCa-Ganja) uit West-Azerbeidzjan onder zware druk van de media en de publieke opinie komen te staan. De organisatie wordt op tv afgeschilderd als een organisatie van landverraders en demonstranten belegeren het kantoor. De internationaal adviseur in Bakoe reist naar Ganja om door haar aanwezigheid bescherming te bieden. Zij voert gesprekken met lokale autoriteiten en benadert verschillende ambassades om ook van hen te vragen internationale steun uit te spreken. De Britse ambassade geeft hieraan gehoor en bezoekt het hCa kantoor in Ganja. Het IKV organiseert een actie om protestbrieven te schrijven aan het verantwoordelijke televisiestation in Azerbeidzjan.



Vrouwen hebben vaak de zorg voor de hele familie als man of vader niet terugkeert van de oorlog

Door middel van het project 'Verhalen over Oorlog', is er meer bekendheid gecreëerd in Nederland over de zuidelijke Kaukasus. De Armeense en Azerbeidzjaanse diaspora in Nederland zijn meer betrokken bij het werk van het IKV in de zuidelijke Kaukasus. Rond de 500 mensen in Nederland zijn in 2004 bereikt.

Naast de activiteiten in het kader van 'Verhalen over Oorlog' is op het Nederlands Sociaal Forum een workshop georganiseerd over de revolutie in Georgië en de mogelijke impact op Armenië. Om politieke aandacht te vragen voor de voortdurende slechte situatie van vluchtelingen en ontheemden in de zuidelijke Kaukasus organiseert het IKV op Wereld Vluchtelingendag op 21 juni in samenwerking met UNHCR, Warchild en Stichting Vluchteling een manifestatie op het Plein voor de Tweede Kamer.

In augustus lopen de spanningen in het conflict om Zuid-Ossetië hoog op en gedurende een aantal dagen wordt er gevochten. De Nederlandse media besteden er aandacht aan en vragen het IKV om een analyse.

De partnerorganisaties hebben in 2004 een sterkere positie in hun samenleving gekregen; ze hebben betere toegang tot media, tot internationale organisaties, en weten door internet en eigen bulletins de lokale bevolking beter te bereiken. De externe omstandigheden beperken het vertrouwen in vrede. De overheden, met name in Azerbeidzjan, bieden weinig ruimte voor het vredesbevorderende activiteiten. Ondanks deze tegenwerking, blijven de *Helsinki Citizens' Assemblies* samenwerken over grenzen heen om vrede te bevorderen.

Steeds meer burgers worden betrokken bij samenwerking over de eigen grenzen heen. Dit geeft hoop voor de toekomst; hoe meer mensen daadwerkelijk contact hebben met mensen van andere nationaliteiten, hoe schraler de voedingsbodem zal zijn voor nationalistische en oorlogszuchtige retoriek.



Oorlogsinvalide man voor zijn huis



PROJECTEN: MIDDEN-OOSTEN EN MAGHREB

1. Irak: versterking van vredesinitiatieven van burgerorganisaties

De overgang naar democratie in Irak na 35 jaar dictatuur van Saddam Hussein is geen gemakkelijke. De aanval zonder toestemming van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in 2003, speelt in 2004 nog steeds een belangrijke rol in de discussie over de toekomst van Irak.

De eerste weken nadat Saddam Hussein opgepakt is, leeft Irak nog in een euforische stemming. Het tijdelijke internationale bestuur, de zogenaamde *Coalition of Provisional Authority* (CPA), werkt in 2004 aan de overdracht van de politieke macht aan een Irakese interim regering. De veiligheidssituatie is ook in 2004 nog erg slecht. Aanslagen op politieagenten en andere burgers die gezien worden als handlangers van de CPA en de interim regering gaan in 2004 onverminderd door.

Het IKV werkt aan het versterken van vredesinitiatieven van burgerorganisaties om de diverse sectoren van de Irakese samenleving een kans te geven vrede te bevorderen in deze transitieperiode.

In 2004 is het aantal partnerorganisaties uitgebreid, zodat het IKV met vier Irakese niet-gouvernementele organisaties werkt. Behalve de Koerdische krant *Hawlati* en het *Sharafkhan* cultureel centrum ondersteunt het IKV de studentenvereniging voor mensenrechten en de vrouwenorganisatie *Iraqi Al-Amal*. Hiermee krijgen ook organisaties in Midden- en Zuid-Irak steun van het IKV.

In de aanloop voor de verkiezingen ondersteunt het IKV een campagne die de nieuwe kiezers voorlichting geeft. De debatten die tijdens de campagne worden georganiseerd gaan o.a. over de Koerdische kwestie, de nieuwe grondwet, de positie van vrouwen en van jongeren. Twee IKV-partners organiseren samen een *summerschool*. Voor het eerst sinds jaren ontmoeten studenten van diverse etnische en religieuze achtergrond uit Noord- en Midden-Irak elkaar. Een week lang discussiëren ze met elkaar over de toekomst van een interetnisch en interreligieus Irak. Bijna 40% van de aanwezigen zijn vrouwelijke studenten. De vrouwenorganisatie *Iraqi Al-Amal* stuurt teams uit naar gebieden die soms ver van Bagdad liggen, zoals Nassyriaa, Samawah, Karbala, Erbil en Al-Najaf. Ook het platteland wordt niet vergeten.

In 2004 is een stijging waar te nemen van deelname van jongeren aan het publieke debat. De studentenvereniging in Bagdad speelt een belangrijke rol als aanjager van het toegenomen zelfvertrouwen onder studenten in Midden- en Zuid-Irak. Ook voor vrouwen geldt dat ze met name dankzij de inspanningen zoals die van de vrouwenorganisatie *Iraqi Al-Amal*, meer in het openbaar durven spreken. Via de krant *Hawlati* ondersteunt het IKV de publieke meningsvorming in de onafhankelijke media. De krant schrijft over corruptie en dat resulteert in een dozijn rechtszaken per kwartaal. In 2004 vindt bijna een verdubbeling plaats van het aantal pagina's. Ook is de frequentie hoger van de krant. In de laatste maanden van 2004, in de aanloop van de verkiezingen, brengt *Hawlati* verkiezingsbijlagen uit. Het *Institute for War and Peace Reporting* geeft begeleiding op journalistiek gebied aan de journalisten van *Hawlati*.

Tijdens de Vredesweek staat Irak centraal. De Wilde Ganzen vliegen voor de krant *Hawlati* en twee redacteuren zijn in mei al aanwezig om door het hele land heen lezingen te geven over Irak. Achter de schermen voert het IKV in 2004 gesprekken met beleidsmakers in Den Haag en Brussel om te nadrukken hoe belangrijk het is dat de EU fondsen besteedt aan versterking van burgerinitiatieven in Irak en niet alleen geld voor defensie reserveert.

2. Israël en Palestina: terugtrekking uit Bezette Gebieden en bouw van de muur

Tussen de staat Israël en de Palestijnen bestaat sinds 1948, het jaar waarin de staat Israël wordt uitgeroepen, een conflict over wederzijdse erkenning van rechten en grond. De Palestijnen en met hen de Arabische staten, weigeren het bestaansrecht van de staat Israël te erkennen. Na

vier oorlogen tussen Israël en de Arabische staten, waarvan de laatste in 1973, is het conflict te omschrijven als een *low intensity* conflict waarin perioden van vredesonderhandelingen afgewisseld worden met perioden van oplaaiend geweld. In 1979 sluit Egypte een vredesverdrag met de staat Israël, in 1994 gevolgd door Jordanië. De Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO erkent in 1993 het bestaansrecht van de staat Israël. In de tweede helft van de jaren '90 vindt een lange periode van onderhandelingen plaats, het Oslo proces. Dit proces faalt uiteindelijk in de topontmoeting in *Camp David* in juli 2000. De huidige periode van geweld, de tweede *intifada*, is in de zomer van 2000 begonnen.

De politieke discussie in Israël en de Palestijnse Gebieden wordt in 2004 bepaald door twee politieke en een politiek-juridische gebeurtenis. Nadat premier Sharon eind 2003 zijn plan aangekondigd heeft voor eenzijdige terugtrekking uit de Gazastrook en uit een viertal kleine nederzettingen in het noorden van de Westelijke Jordaanoever, is er in 2004 hevig verzet in zowel zijn eigen Likoeed achterban als in de kringen van de kolonisten. Het plan voor eenzijdige terugtrekking komt voort uit het groeiende besef in Israël dat, gezien de demografische ontwikkelingen, die een sterke groei van de Palestijnse bevolking laten zien, een wijziging in de huidige verhouding tussen beide volken noodzakelijk is. Daarnaast ziet de regering Sharon president Arafat niet als een partner voor vrede waarmee onderhandeld kan worden. Dit brengt premier Sharon tot het aankondigen van eenzijdige stappen. De vredesbeweging *Peace Now* reageert instemmend op de plannen, maar verbindt daaraan ook de eis tot onderhandelingen. Hoewel aan Palestijnse zijde niemand zich officieel tegen Israëlische terugtrekking uitspreekt, nemen veel Palestijnen de plannen niet serieus.

Op 9 juli doet het Internationaal Gerechtshof een adviserende uitspraak over de muur die Israël, als veiligheidsmaatregel tegen aanslagen vanuit de Westelijke Jordaanoever, bouwt op bezet gebied. Het Gerechtshof is van mening dat de muur moet worden afgebroken en dat de Palestijnen die schade hebben geleden, moeten worden gecompenseerd. De Algemene Vergadering van de VN neemt dit advies over. Het Hooggeerechtshof in Israël bepaalde eerder dat de muur op een aantal plaatsen een zodanige humanitaire bedreiging voor de Palestijnen vormt dat de route van de muur daar moet worden verlegd.



Bouw van de muur bij Abudis

Het overlijden van president Arafat op 11 november brengt diverse internationale reacties teweeg. In de Palestijnse Gebieden zelf is de meerderheid van de Palestijnen diep geschokt en sommigen verwachten dat er een periode van chaos aanbreekt. De instituties die in de loop der jaren door de Palestijnse Autoriteit zijn gevormd, tonen echter in de overgangperiode tussen het overlijden en de verkiezing van een nieuwe president hun kracht. De overgang verloopt soepel. Na de rouwperiode ontstaat een nieuw politiek en democratisch elan onder de Palestijnen.

Het IKV ondersteunt Israëlische en Palestijnse vredesactivisten die in eigen samenleving ijveren voor (de voorwaarden voor) een politieke oplossing van het conflict. Daarnaast bevordert het IKV de samenwerking tussen Israëlische en Palestijnse vredesinitiatieven.

Het IKV steunt het *Arab Educational Institute* in Bethlehem dat zich bezighoudt met tal van projecten die vooral de nadruk leggen op vreedzaam verzet tegen de bezetting. Belangrijk instrument daarin vormt het project *Sharing Stories* dat middelbare scholen in Nederland verbindt

met scholen in de Palestijnse gebieden. In 2004 zijn zeven middelbare scholen en ruim 300 Nederlandse en evenzoveel Palestijnse leerlingen betrokken bij dit project. In het kader van het project vindt een videoconferentie plaats tussen Palestijnse en Nederlandse leerlingen. In het kader van de Vastenactie ondersteunt het IKV samen met Pax Christi en het bisdom Rotterdam de opbouw van het jeugdhuis *Open Windows*. Zoals ieder jaar organiseert het IKV een ontmoeting tussen Palestijnse en Nederlandse studenten via het Studentenpastoraat van de Universiteit van Twente. In mei 2004 reizen vijftien Nederlandse studenten naar Bethlehem om zich te informeren over de situatie in de bezette gebieden en deel te nemen aan een gezamenlijk georganiseerd seminar dat als thema 'Land' heeft gekozen. Het studentenpastoraat werkt aan het vergroten van een netwerk van 'Vrienden van het jeugdhuis'.

Een andere partnerorganisatie van het IKV is de Palestijnse organisatie *Panorama*, die zich bezighoudt met het bevorderen van democratie onder Palestijnen. In samenwerking met *Panorama Gaza* en de jongerenorganisatie *In Spé* uit Arnhem wordt gewerkt aan het tot stand brengen van een politiek jongerencontact. De massale uitbraak van geweld in de Gazastrook in de tweede helft van 2004 heeft er toe geleid dat het project is uitgesteld naar 2005.

De samenwerkingsprojecten tussen de Israëlische en Palestijnse vredesactivisten bestaan in 2004 uit een serie huiskamerontmoetingen in Israël en de Palestijnse Gebieden. In de eerste week van juni wordt voor de tweede maal de 'Zesdaagse voor vrede en gerechtigheid' georganiseerd. In die week worden in Jeruzalem discussiebijeenkomsten en een demonstratie georganiseerd. In Nederland vindt op 1 juni een discussiebijeenkomst plaats in de Balie in Amsterdam met de Palestijnse directeur van YMCA, Kassis, en de Israëlische jurist Seidermann. Gasten gedurende deze week zijn Jizelle Salman, een Palestijnse onderwijzeres en als vredesactiviste actief in het *Arab Educational Institute* en Einat Podjarny, Israëlische en verbonden aan de kleine vredesbeweging *Ta'ayush*. Zij toeren samen door het land om voorlichting te geven over de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden. De waarneming van het IKV in februari 2004 dat de terugtrekkingsplannen van Sharon serieus genomen moeten worden, leidt tot een nadere samenwerking tussen Israëlische en Palestijnse activisten en wetenschappers. Zij zetten samen, met steun van het IKV, een Gaza onderzoeksproject op en publiceren in november 2004 een rapport over diverse politieke en maatschappelijke aspecten die samenhangen met het proces van terugtrekking. De groeiende samenwerking tussen de Israëlische en Palestijnse vredesactivisten leidt tot een proces van inventarisatie over de behoefte tot een formelere samenwerking van een aantal politieke vredesinitiatieven waaronder de 'Geneefse akkoorden' uit 2003 en de vredesactie van Ami Ayalon en Sari Nusseibeh uit 2002. In december 2004 vindt in Jeruzalem de eerste bijeenkomst van het platform *Bringing Peace Together* plaats. Dit platform, waaraan een aantal Israëlische en Palestijnse vredesinitiatieven deelneemt, bevordert de onderlinge en gezamenlijke analyse van de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Israël en de Palestijnse Gebieden. Het platform zal publieke bijeenkomsten over actuele politieke onderwerpen en hun maatschappelijk implicaties voor Israëliërs en Palestijnen organiseren en streeft naar bevordering van begrip voor elkaars situatie.

In het kader van het samenwerkingsverband *United Civilians for Peace* werkt het IKV mee aan beïnvloeding van de Nederlandse politiek inzake het conflict. Binnen dit samenwerkingsverband wordt ook gewerkt aan een publiekscampagne tegen de bouw van de muur.

3. Marokko: uitdagingen aan een moeizame democratisering

Marokko maakt al enige jaren een proces van moeizame democratisering door. De mensenrechtensituatie is aanzienlijk verbeterd ten opzichte van de regeerperiode van Hassan II. Bij openbare zittingen van een waarheidscommissie kunnen Marokkaanse burgers getuigen over martelingen en verdwijningen in het verleden. Naast deze positieve ontwikkelingen is er, zeker na de bomaanslagen in Casablanca in 2003, op veel terreinen een terugslag.

Een belangrijk stap vooruit heeft Marokko in 2004 gezet met de verbetering van de rechtspositie van vrouwen. De hervorming van de *Mudwana*, het familierecht, is niet alleen te danken aan

de jonge koning Mohammed VI, maar evenzeer aan de Marokkaanse vrouwen- en mensenrechtenbeweging. Toch wordt Marokko ook nog steeds gekenmerkt door slecht functionerende politieke partijen, geregelde inperking van persvrijheid, en een voortslepende sociaal-economische crisis. De islamitische bewegingen blijven één van de grootste uitdagingen in Marokko, variërend van de islamistische partij *Parti de Justice et Développement* (PJD), die een plek zoekt binnen het politieke bestel, en de vreedzame sociale beweging van Sheikh Yassin, die vooral een morele uitdaging aan het bestaande politieke systeem vormt, tot extremistische gewelddadige groepen. Die laatsten hebben ook banden met de plegers van de aanslagen in Madrid in maart 2004, en met extremistische groepen in Nederland. De moord op de Nederlandse cineast Theo van Gogh door een Nederlandse Marokkaan leidt ook in Marokko tot veel publiciteit en debat.

Het IKV wil in Marokko bijdragen aan het proces van democratisering en in het bijzonder de uitdaging die uitgaat van de islamitische bewegingen. Op drie terreinen is het IKV actief in Marokko.

In samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is een platform van vijftien Nederlandse en vijftien Marokkaanse gemeenten opgezet, gericht op de versterking van lokale democratie. Met een grotere nadruk binnen de samenwerking op specifieke vragen van lokaal bestuur, wordt de leiding van dit platform in 2004 van het IKV overgenomen door de VNG. Het platform leidt tot intensieve bilaterale contacten van de gemeenten Zeist met Berkane en Meppel met Al Houceima, en de inzet van Nederlandse gemeenten voor en wederopbouw in de regio in Noord-Marokko die in februari 2004 door een zware aardbeving getroffen wordt.

Het project *Sharing Stories*, uitwisseling tussen leerlingen van Nederlandse en Marokkaanse middelbare scholen over kinderrechten, beleeft een tweede ronde waaraan aan beide kanten zeven scholen participeren. De eerste voorbereidingen voor een grote bijeenkomst in het kader van de viering van 400 jaar betrekkingen tussen Nederland en Marokko, vinden in 2004 plaats.

In samenwerking met het Marokkaanse platform van niet-gouvernementele organisaties *Espace Associatif* organiseert het IKV in juni 2004 een bijeenkomst over de antwoorden van de civiele samenleving op terrorisme, als herdenking van de aanslagen in Casablanca van één jaar eerder. Met Franse, Turkse, Spaanse en Algerijnse deelnemers wordt gedebatteerd over oorzaken, bestrijding van terrorisme door de staat, en de rol van de civiele samenleving. Veiligheidsmaatregelen alleen kunnen geen oplossing bieden voor radicalisering. Aan sociale bewegingen in Marokko de uitdaging om aanwezig te zijn op die plaatsen waar mensen dreigen te radicaliseren, of het nu de krottenwijken of de universiteiten zijn. En onverminderd blijven mensenrechtenorganisaties nodig als waakhond, om te voorkomen dat de staat afglijdt naar een dictatuur.

4. Regionale projecten

Het Midden-Oosten en Noord-Afrika: verboden van een politieke lente?

De woorden 'democratie' en 'vrede' en het Midden-Oosten lijken moeilijk in één zin te passen. Geweld blijft aan de orde van de dag in de Palestijnse Gebieden en Irak. De conflicten in Libanon en Algerije zijn op zijn best bevroren, maar bij lange na niet opgelost. Ook de staten die niet verwickeld zijn in een gewelddadig conflict, worden gekenmerkt door dictatuur en mensenrechtenschendingen. De meest liberale landen, zoals Marokko en Jordanië, lijken nog altijd meer op een verlichte dictatuur dan een democratische staat. Toch zijn er signalen van verandering. Schoorvoetend bekennen intellectuelen en vredesactivisten in het Midden-Oosten dat de oorlog in Irak onder leiding van de Verenigde Staten (waar zij felle tegenstanders van waren) en de druk die er staat op andere dictatoriale regimes wel wat te weeg heeft gebracht. Druk van buiten gaat gepaard met een zelfkritische toon van binnenuit, die ingezet is met het rapport van het *United Nations Development Programme* (UNDP) over *Arab Human Development*. Kenmerkend is dat gasten die door het IKV uitgenodigd worden nu vrijer hun mening kunnen geven zonder angst te hebben voor de gevolgen van hun kritische uitspraken.

Naast projecten gericht op Palestina en Israël, Marokko en Irak, streeft het IKV er naar te werken aan een regionale benadering van het grotere Midden-Oosten. De benadering van de Euro-Arabische dialoog, waar het IKV in de jaren '90 aan werkte, heeft plaatsgemaakt voor een bredere benadering, omdat Israël, Iran en Turkije niet weg te denken zijn uit de dynamiek van het Midden-Oosten. Enkele partners van het IKV hebben het idee om te komen tot een netwerk van activisten voor vrede en democratie in het grotere Midden-Oosten, opnieuw opgepakt. Het idee daartoe was ontstaan tijdens een bijeenkomst van IKV en de Turkse *Helsinki Citizens' Assembly* (hCa) in Istanboel in 2001. Onder de naam *Middle East Citizens' Assembly* (MECA) streeft het platform er naar om het momentum van mogelijke verandering gezamenlijk aan te pakken. In 2004 worden de voorbereidingen getroffen voor de oprichtingsvergadering van MECA die in 2005 zal plaatsvinden.

In 2004 heeft het IKV de contacten met de Turkse hCa aangehaald, met het doel gezamenlijk te werken aan projecten rond lokale democratie en de positie van islamitische bewegingen en partijen in het politieke bestel. Een poging om gezamenlijk te werken aan een seminar over de relaties tussen Turkije en Irak na de oorlog in dat land, komt helaas niet van de grond, omdat het voor Irakezen onmogelijk blijkt naar Turkije te reizen.

In samenwerking met de Nederlandse *International Dialogues Foundation* (IDF), organiseert het IKV een tweetal bijeenkomsten van wetenschappers, journalisten en politici in Arabische landen over de 'rol van de civiele samenleving' en 'persvrijheid en recht op informatie' in januari en april 2004 in Den Haag. IDF bouwt aan een platform met deelnemers uit verschillende Arabische landen. IKV participeert wel in dit platform, maar ambieert geen leidende rol.



Er is meer ruimte voor het uitwisselen van ideeën in het Midden-Oosten



PROJECTEN: AZIË

1. Molukken: een nieuwe vredesstrategie

De internationale euforie over het voortgaande, democratische hervormingsproces in Indonesië, waar in 2004 de algemene verkiezingen en presidentiële verkiezingen succesvol zijn verlopen, overstemt de aanklacht over de voortdurende mensenrechtenschendingen in de conflictgebieden van Indonesië. Indonesië is een land in transitie, na een lange periode van repressie door een militair bewind gaat de overgang naar een democratisch land waar het civiele gezag en niet het militaire gezag de boventoon voert, niet zonder slag of stoot. Het zijn condities die gunstig zijn voor manipulaties van geruchten, het aanzetten tot geweld.

Ook het gewest Ambon is sinds 1999 het politieke speelveld van onbekende, terroristische elementen uit de Indonesische samenleving. De bewoners in de Molukken zijn moslims en christenen. Door de aanhoudende conflicten en spanningen leven ze gescheiden van elkaar. Deze segregatie verhindert de communicatie, er is dus geen dialoog en al helemaal geen verzoening waardoor de conflictsituatie in stand wordt gehouden. Er is overigens niet alleen een kloof tussen moslims en christenen, er is er ook een tussen die groepen die al eeuwenlang op de Molukken wonen en zij die er 'slechts' een aantal generaties wonen. Het gaat soms zo ver dat mensen die al drie eeuwen op de Molukken wonen nog steeds als 'nieuwkomers' aangeduid worden.

Het conflict in 2004

In de periode voorafgaand aan de algemene verkiezingen ontstaan op 25 april 2004 rellen in Ambon tussen sympathisanten van een onafhankelijke Republiek der Zuid-Molukken (*Republik Maluku Selatan*, de RMS) en een groep moslims, die de RMS vereenzelvigen met een internationale, christelijke, anti-islamitische beweging. Mensenrechtenactivisten, humanitaire hulpverleners, journalisten en religieuze leiders roepen op tot vrede, de meeste burgers distantiëren zich publiekelijk van het conflict. Desondanks escaleert het conflict. Anonieme scherpschutters schieten honderden mensen dood en door bomaanslagen en brandstichtingen worden veel huizen en kerken vernield. De daders blijven onbekend, maar men vermoedt betrokkenheid uit het Indonesische leger. De Ambonese overheid en veiligheidsdiensten van de politie en het leger blijken niet in staat de conflictescalatie te voorkomen.

Zonder vooronderzoek wijzen de toenmalige presidente Megawati Soekarno Putri en de binnenlandse veiligheidsdienst de beschuldigende vinger naar RMS-sympathisanten als aanstichters van het geweld. De RMS wordt in de Indonesische media geportretteerd als een gevaarlijke, internationale, terroristische beweging, die het separatisme in de Molukken wil bevorderen. Deze beweging zou actief zijn in Nederland en de Verenigde Staten. De proclamatie van de Republiek der Zuid-Molukken, op 25 april 1951, gebeurde in de eindfase van het Nederlands Indische koloniale tijdperk. Over het ontstaan van deze beweging, de draagkracht ervan in de Molukken, Nederland en de Verenigde Staten doen in Indonesië wilde geruchten de ronde. De geruchten wakkeren de angst bij moslims aan voor christelijke terroristen en plaatsen de christelijke minderheid in de beklagdenbank. Christenen worden immers dankzij een jarenlange propaganda in islamitische kringen gelijkgesteld aan RMS-aanhangers. De achterdocht en het wantrouwen in de Molukse samenleving bieden manipulators, die belang hebben bij de destabilisatie van het civiele gezag, de ideale condities om geweld te manipuleren, conflicten zelfs in scène te zetten.

Conflictpreventie en onafhankelijke media

In 2004 richt het IKV zich op conflictpreventie en op het ontwikkelen van onafhankelijke media in het conflictgebied Ambon. In 2004 werkt het IKV aan de voorbereidende fase van een multimediatoproject *Vox Populi*. Het doel is om de berichtgeving in de Molukken te verbeteren. Een neven doelstelling is om de berichtgeving uit de Molukken te verbeteren.

Om conflictpreventie effectief uit te voeren in een gesegregeerde samenleving is samenwerking tussen de islamitische en christelijke organisaties een voorwaarde. Deze daadwerkelijke samen-

werking heeft een grotere kans van slagen wanneer conflict veroorzakende geruchten ontkracht worden, waardoor dialoog en verzoening mogelijk worden. In 2004 gaan de meeste destabiliserende geruchten over de RMS. Om deze geruchten te ontkrachten organiseert het IKV in juni 2004 in samenwerking met partnerorganisatie *Tapak Ambon (Tim Advokasi Kasus Maluku, een mensenrechten-organisatie die zich specialiseert op de Molukken, maar die in Jakarta is gevestigd)* en met lokale Ambonese mensenrechtenorganisaties een seminar over de RMS in Jakarta. Journalisten, politici, beleidsmakers, kerkelijke organisaties worden hiervoor uitgenodigd. Het IKV nodigt het Eerste Kamerlid Sam Pormes uit om een uiteenzetting te geven over de ontwikkelingen van de RMS in Nederland. Indonesische specialisten geven een toelichting op de historische, sociale en politieke ontwikkelingen in de eindfase van de koloniale periode en de rol die de onafhankelijkheidsbeweging RMS toen speelde.



Vrede op de Molukken begint ook in Jakarta

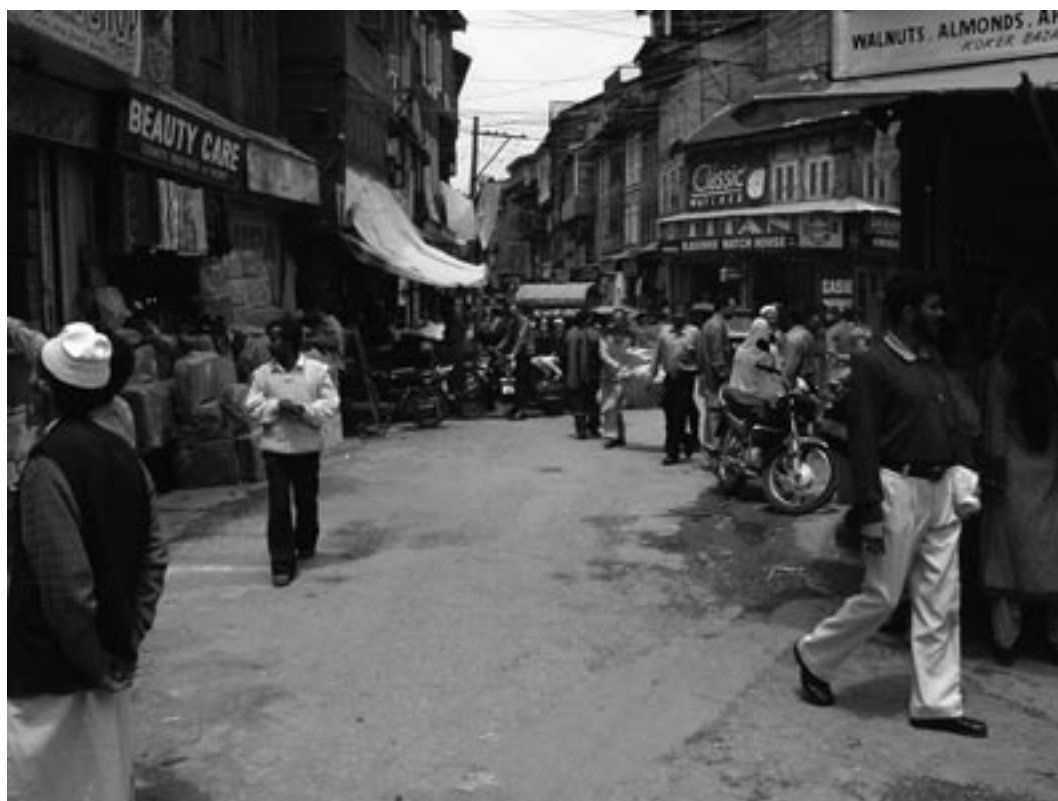
De bevindingen verrassen de genodigden; de RMS blijkt niet de internationale, politiek gevaarlijke, terroristische organisatie te zijn, die door een wereldwijde samenzwering van christelijke groeperingen ingezet wordt om de islamitische bevolking in de Molukken uit te moorden. Er verschijnen artikelen in een landelijk opinieblad en in lokale kranten in Jakarta en op Ambon. Radiozenders in Jakarta interviewen deelnemers van het seminar. De bevindingen van het seminar zullen worden ingezet bij maatschappelijke bewustwordingstrajecten in de Molukken. De kwestie RMS ligt echter zo gevoelig dat het vervoltraject eerst uitvoerig besproken moet worden. Voor 2005 zijn een conflictpreventie workshop voor islamitische en christelijke organisaties en de publicatie van het RMS seminar gepland.

In Nederland organiseert het IKV in 2004 in samenwerking met de Molukse hulporganisatie 'Help Molukken In Nood' (HMIN) en 'het IndonesiaHouse' een aantal publieke bijeenkomsten over de conflictsituatie in de Molukken. Het bestaan van een RMS ideaal in Nederland heeft in Indonesië geleid tot het beeld van een internationaal opererende separatistische organisatie. Deze bijeenkomsten verschaffen het IKV enerzijds inzichten in de sociale dynamiek van de Molukse groep in diaspora, anderzijds verschaft het IKV de verschillende Molukse groepen informatie over de situatie in de Molukken. Deze bevindingen zullen in een gezamenlijke publicatie betreffende het RMS seminar in 2005 worden uitgegeven.

De afwezigheid van onafhankelijke betrouwbare berichtgeving in de Molukken draagt bij aan geruchtvorming en isoleert het conflictgebied van de buitenwereld. Journalisten in de Molukken bevinden zich door hun geïsoleerde positie in een kwetsbare positie. Ze zijn vanwege de anonimiteit een gemakkelijk slachtoffer voor antidemocratische elementen uit de Indonesische samenleving. Het IKV werkt daarom samen met de onafhankelijke mediagroep *Vox Populi*, een groep professionele, christelijke en islamitische journalisten werkzaam in het conflictgebied Ambon. *Vox Populi* wenst met een radiostation en mediacafé de Molukken te voorzien van onafhankelijke, professionele berichtgeving en de maatschappelijke bewustwording te stimuleren. Het mediacafé is een ontmoetingsplek voor moslims en christenen, waar nieuws via progressieve kranten en bladen, die alleen in Jakarta te verkrijgen zijn, verstrekt wordt. Er is een website aan gekoppeld en in de toekomst zullen radio-uitzendingen van publieke discussies en debatten, georganiseerd in samenwerking met lokale Islamitische en Christelijke ngo's, *live* bijgewoond kunnen worden.

2. Kasjmir: stappen vooruit, maar hoe snel en waarheen?

Na de dekolonisatie in 1947 viel het voormalig Brits-Indiase rijk uiteen in een overwegend door moslims bewoond Pakistan en een in hoofdzaak hindoeïstisch India. De bloedige volksverhuizing die erop volgde resulteerde in een oorlog tussen India en Pakistan, waarbij ook het relatief zelfstandige, voormalige prinsendom Kasjmir in tweeën gedeeld werd. Na drie oorlogen is het geweld sinds 1989 opnieuw opgelaaid. In het Indiase gedeelte van Kasjmir ondersteunt het IKV al enkele jaren een coalitie van burgerorganisaties genaamd *Jammu & Kashmir Coalition of Civil Society* (JKCCS). In het Pakistaanse gedeelte van Kasjmir zijn sinds kort ook dergelijke initiatieven mogelijk, maar is nog niet een partnerorganisatie gevonden.



Burgers in Kasjmir hebben weinig democratische ruimte

Wat bekend is over de situatie van de burgerbevolking in het Indiase gedeelte van Kasjmir, is dat deze zich al jaren in een impasse bevindt. Er is repressie van de kant van het Indiase leger die in overdreven grote getale aanwezig is in de deelstaat. Daarnaast heeft de burgerbevolking ook te lijden van geweld van de kant van militante groeperingen die de Indiase veiligheidstroepen bestrijden.

In het voorjaar van 2004 wordt de hindoe-fundamentalistische regering van Atal Bhari Vajpayee verslagen door de meer seculiere Congrespartij van Sonia Gandhi. Manmohan Singh wordt de nieuwe premier. De bevolking van de deelstaat Jammu & Kashmir is gematigd hoopvol over wat het voor hen zou betekenen: meer oor en oog voor de mensenrechtenschendingen en verdere stappen op weg naar vrede en democratie? Of een aanhoudend internationaal isolement en de voortzetting van het geweld en de vernedering door enerzijds de militante oppositie en anderzijds de militaire repressie van regeringszijde? Verkiezingen brengen niet persé vrede en de internationale steun van het IKV blijft onverminderd welkom en noodzakelijk. Overigens leidt het wantrouwen t.a.v. verkiezingen onder de lokale bevolking, net als bij de deelstaatverkiezingen in 2002, ook dit jaar weer tot een oproep tot boycot door de oppositie.

Het IKV werkt aan het vergroten van de democratische ruimte van de burgerbevolking van Kasjmir. Dit gebeurt door in te zetten op versterking van de capaciteit van burgerorganisaties in Kasjmir. Door hen te verbinden met Europese niet-gouvernementele organisaties, inclusief organisaties van Kasjmiri in diaspora, wordt hieraan gewerkt. Ook wordt ondersteuning geboden door het IKV bij de lobby richting Europese Unie.



Aasia overleed op 29 jarige leeftijd

Bij de verkiezingen in april en mei 2004 besluit de partnerorganisatie van het IKV, de JKCCS, tachtig verkiezingswaarnemers op pad te sturen. Deze missie wordt, naast andere burgers, de jonge activiste Aasia Jeelani fataal: een landmijn maakt op 20 april 2004 een gewelddadig einde aan haar strijd voor vrede en democratie. Ook de chauffeur komt om het leven en de programmacoördinator van de JKCCS raakt zwaar gewond. In totaal sterven in de aanloop van de verkiezingen en tijdens de verkiezingen 338 mensen. Aasia was nauwelijks zes maanden daarvoor in Nederland bij de partnerconferentie van het IKV geweest. Het verlies van Aasia valt de partner en ook het IKV, en iedereen die haar en haar inzet voor vrede en gerechtigheid in Kasjmir inmiddels heeft leren

kennen, erg zwaar. Desondanks maakt de JKCCS haar rapportage over de verkiezingen af en bereidt de organisatie een boek en film voor om haar gevallen voorvechtster voor vrede te gedenken. Ook andere partners van het IKV, uit Palestina en Kosovo, staan stil bij haar dood.

Een delegatie van het Europees Parlement legt in de zomer van 2004 een officieel bezoek af aan Indiaas Kasjmir. Dit is een doorbraak en voor de bevolking van Kasjmir een belangrijke morele opsteker, want India heeft zo'n 'bemoeienis' van Europa tot dan toe steevast geweigerd met het argument geen inmenging in haar binnenlandse politiek te dulden. De Kasjmiri hopen dat een dergelijk *ad hoc* bezoek van het Europees Parlement wordt verzilverd in een structurele betrokkenheid van de EU en spreken het IKV aan ook in dit kader een lobbyende rol te spelen. In het najaar van 2004 vindt er in Nederland de EU-India Top plaats en heeft ook de president van Pakistan, generaal Pervez Musharraf, een ontmoeting met de EU leiders. Op dat moment zijn dat Premier Jan Peter Balkenende en Minister Ben Bot. De onderhandelingen hebben een overwegend economische karakter. Er is weinig ruimte om het isolement van de burgerbevolking van Kasjmir ter sprake te brengen. Ook het dagelijkse geweld, van oppositie en overheid, waaronder de bevolking gebukt gaat, is geen agendapunt. India en Pakistan maken afspraken over internationaal beleid inzake terrorisme. De aandacht voor terrorisme dreigt de aanklacht tegen mensenrechtenschendingen als verdwijningen, verkrachtingen en willekeurige arrestaties weg te drukken, in Oost en West. Voor het IKV is het een reden om te blijven ijveren voor het door laten klinken van hun stem in Europa en te blijven lobbyen voor ruimte en aandacht voor ervaringen en initiatieven 'van onderop'.

Het IKV-partnerschap met Kasjmir

De coalitie van burgerorganisaties JKCCS benadrukt dat het partnerschap met IKV vooral van groot moreel belang voor hen is. Het internationale samenwerkingsverband heeft hen meer sociale ruimte opgeleverd, er wordt meer rekening met hun meningen en ideeën gehouden door zowel politici als militanten. Ook de burgerbevolking van Kasjmir heeft meer en meer vertrouwen in de bedoelingen van de JKCCS gekregen en ziet dat een onafhankelijke opstelling t.a.v. politieke en religieuze leiders noodzakelijk is. Het IKV stimuleert deelname van JKCCS aan internationale bijeenkomsten, zoals het *World Social Forum* in India en het Europese Sociale Forum in Engeland. De JKCCS heeft in 2004 een eigen website gemaakt. De mogelijkheden om te communiceren binnen en buiten Kasjmir worden in 2004 goed benut. Lidorganisatie *Public Commission on Human Rights* geeft een maandblad uit en lidorganisatie *Kashmiri Women for Peace and Disarmament* geeft een kwartaalblad uit. Lidorganisatie *Association of Disappeared Persons*, die vooral familieleden van vermiste personen organiseert, haalt de banden aan met de *Asian Federation of the Disappeared*. Via hen wordt de lobby richting de *UN Commission on Human Rights* versterkt.

In juni 2004 legt een delegatie van Advocaten zonder Grenzen, die door het IKV aan de JKCCS is gekoppeld, samen met een bestuurslid van het IKV een werkbezoek af aan hun collega's in Srinagar. Er vindt overleg plaats met de Nederlandse, Britse en Duitse ambassades in New Delhi. De advocaten rapporteren in de Nederlandstalige en Franstalige media en werken aan een blijvende internationale werkrelatie. Zo dragen ze in belangrijke mate bij aan openbaarmaking van feiten over de heersende rechteloosheid in Kasjmir. Behalve via contacten met de geschreven pers, zetten de Advocaten Zonder Grenzen zich ook in om lezingen te geven. Ze doen dit tijdens het Nederlands Sociaal Forum in Amsterdam.

Het IKV organiseert in september 2004 in Den Haag een *Civil Society Conference* met deelname van vredesactivisten uit vele landen: behalve uit Nederland en Kasjmir zelf, ook uit de rest van India, Pakistan, Ierland, Frankrijk, Palestina, Irak en Kosovo. Zo vindt de internationale dialoog, die oorspronkelijk gepland stond voor juni 2003 in Srinagar, maar waarvoor de Indiase overheid toen geen toestemming verleende, alsnog plaats. Heel bijzonder is er dat zowel uit de Indiase als de Pakistaanse kant van Kasjmir deelnemers aanwezig zijn. Hier in Den Haag kunnen ze elkaar ontmoeten. Dat is in de eigen regio onmogelijk, omdat 'grensoverschrijdende communicatie' verboden is. Deze zou, zo redeneert de Indiase overheid, 'grensoverschrijdend terrorisme' kunnen bevorderen. De 55 deelnemers nemen een resolutie aan waarin de Europese maatschappelijke organisaties opgeroepen worden zich solidair te verklaren met de Kasjmiri vredesactivisten.

Uitgesproken wordt dat er een sterke behoefte is aan ondersteuning van het IKV bij het maken van contact tussen activisten aan beide zijden van de grens. Een grens die na de laatste wapenstilstand getrokken is. Het IKV zegt daarom toe in 2005 een verkenning te zullen uitvoeren naar de wenselijkheid en mogelijkheid van partnerschappen in Pakistaans Kasjmir.

Samen met het *Institute of Social Studies* (ISS) in Den Haag organiseert het IKV een publiek debat, waarbij de film *Crossing the Lines: Kashmir, Pakistan, India* van Parvez Hoodbhoy en Zia Man zijn Nederlandse première beleeft. Een internationaal panel van deskundigen concludeert dat er, ondanks het feit dat het conflict al decennia oud is, er nog steeds sprake is van een gebrek aan werkelijke kennis over de achtergronden, laat staan de mogelijke oplossingen van het conflict. Het panel en de 130 aanwezigen sporen het IKV aan door te gaan met het organiseren van dergelijke publieke debatten en internationale uitwisselingen.

Daar waar mogelijk nemen de JKCCS en zijn lidorganisaties zelf deel aan regionale bijeenkomsten. De confrontatie met de grote verscheidenheid van mensen maar vooral ook van meningen, en het pogen een onafhankelijke positie in te blijven nemen, is daarbij essentieel. Het IKV neemt zelf deel aan conferenties met Kasjmiri in de diaspora, o.a. in Sri Lanka, Brussel, Genève en Washington. Het thema is conflictanalyse en strategieën voor conflictoplossing enerzijds en discussie over de rol van internationale NGO's, zoals IKV, anderzijds.



BEWUSTWORDING IN NEDERLAND

Vredesweek 2004: Bewegen naar Vrede

Elk jaar opnieuw organiseert het IKV in september de landelijke Vredesweek, met als hoogtepunten de openingsbijeenkomst en het bezoek van buitenlandse partners van het IKV en Pax Christi. Het motto van de Vredesweek 2004 is Bewegen naar Vrede. Een motto dat aangeeft dat we de vrede niet moeten afwachten, maar daarvoor in beweging moeten komen.

De opening van de Vredesweek 2004 vindt in Zwolle plaats, op de Hogeschool Windesheim. Voor het eerst sinds de oprichting van het IKV in 1966 zijn niet alleen Pax Christi Nederland en het IKV de initiatiefnemers van de bijeenkomst. Dit jaar neemt ook de Raad van Kerken in Nederland deel, in het bijzonder de Projectgroep Geweld niet Gewild. De lokale partner is het COS Overijssel. De opening van de Vredesweek wordt prompt 'gepromoveerd' tot Vredesweekmanifestatie, en het motto krijgt er een regeltje bij: 'Bewegen naar Vrede. Stappen tegen Geweld.'

Ter voorbereiding schrijft het IKV een essay over de rol van Europa in vrede binnen en buiten het continent. Ook de Vredeskrant staat in het teken van Europese integratie en een Europees veiligheidsbeleid. In 2004 treden tien landen uit het voormalig Oostblok toe tot de Europese Unie. Omdat Prinsjesdag in 2004 midden in de Vredesweek valt, besluiten de initiatiefnemers van de Vredesweekmanifestatie om een eigen koffertje met vredeswensen te vullen, als aanvulling op het koffertje dat op Prinsjesdag door minister Zalm wordt gepresenteerd. Veel individuen, lokale groepen en schoolklassen leveren hun vredeswensen aan. Ook partners van het IKV uit conflictgebieden laten zich niet onbetuigd in het formuleren van hun ideeën over wat Nederland en 'Europa' kunnen doen met betrekking tot hun strijd voor democratie en mensenrechten. Aan het slot van de dag in Zwolle kan de voorzitter van het IKV, Marijke van Grafhorst, een goed gevulde koffer met vredeswensen aan Henk de Haan, voorzitter van de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, en Theo Brinkel, Tweede-Kamerlid voor het CDA aanbieden. In haar presentatie neemt Van Grafhorst ook nog de uitkomsten van het werk in de kleine groepen mee. Deze richten zich op tal van regio's en onderwerpen waaronder vrouwen in conflictgebieden, Turkije, geweldloze communicatie, Srebrenica, Irak en huiselijk geweld. Ruim driehonderd mensen nemen deel aan de bijeenkomst. De diversiteit van het vredeswerk in Nederland wordt goed zichtbaar tijdens de bijeenkomst. De gasten uit het buitenland, een non uit Burundi, een mensenrechtenactiviste uit Congo, vertegenwoordigers van diverse burgerorganisaties uit Irak, een activiste uit Kasjmir en partners uit de Palestijnse gebieden en Bosnië, wisselen informatie uit met de Nederlandse vredesbeweging.

Vooraf de gasten uit Irak krijgen in de Vredesweek veel aandacht van de Nederlandse media. Zij kunnen heel van de naald berichten hoe het er in hun land aan toe gaat, wat er niet goed loopt (onveiligheid, etnische en religieuze spanningen) en waar we hoop aan mogen ontleen (versterking van burgergroepen, de wens van velen om aan het democratisch proces bij te dragen). Zij trekken door het land en treden als gastspreker op diverse lokale bijeenkomsten op. Op de twee zondagen die in de Vredesweek vallen gebruiken talloze kerken en parochies de suggesties van de Liturgiekrant die in samenwerking met Pax Christi is gemaakt. Op diverse plaatsen in het land zijn vredesdiensten, sommigen oecumenisch, anderen zelfs interreligieus. Ook het materiaal dat in diverse tijdschriften voor jeugd- en jongerenwerk en op websites is verschenen, vindt aftrek.

Oecumenisch gesprekscentrum Babylon

Babylon biedt de ruimte aan individuen om zich duidelijk uit te spreken over maatschappelijke vragen en over de daaronder liggende waarden, opvattingen en twijfels. De naam Babylon roept sterke associaties op met Babel, symbool van spraakverwarring. Te midden van de spraakverwarring zoekt Babylon naar verheldering. Het beoogd effect is dat groepen naar elkaar luisteren, van elkaar leren en mogelijk met elkaar nieuwe coalities aangaan. Oecumenisch Gesprekscentrum Babylon is een initiatief van IKV, Justitia et Pax, Kerk en Vrede, Kerk en Wereld, Oikos en Pax Christi, met medewerking van de IKON en met steun van de Raad van Kerken.

2004 is een lastig jaar voor het initiatief Babylon. De successen van het voorgaande jaar blijken lastig te herhalen. Met het vertrek van Jan Pronk naar Soedan als gezant van de Verenigde Naties, raakt Babylon een inspirerende en charismatische voorzitter kwijt. De voornaamste activiteiten in 2004 zijn twee bijeenkomsten over de kansen op vrede in Israël Palestina in maart en een bijeenkomst over terrorisme in april. De bijeenkomsten brengen kerken, kerkelijke organisaties, vredes- en ontwikkelingsorganisaties bijeen over deze onderwerpen.

Verhalen over Oorlog

In 2004 is het IKV begonnen met het project 'Verhalen over Oorlog'. Dit is één van de projecten van het IKV die zich uitdrukkelijk richt op het Nederlandse publiek. Het slaat een brug tussen het werk dat het IKV doet in de verschillende conflictgebieden en de Nederlandse samenleving.

De praktijk leert ons dat er binnen de Nederlandse maatschappij groepen mensen zijn met veel belangstelling voor internationale problematiek, maar ook dat de hedendaagse conflicten als zeer gecompliceerd en verwarrend worden ervaren. Mensen worden lamgeslagen door de beelden op televisie en weten niet meer wie er 'goed' is en wie 'fout'. Vaak is dat ook helemaal niet duidelijk. Om conflictregio's 'dichterbij' en begrijpelijker te maken, hanteert het IKV de methode van een uitwisselingsprogramma. Jongeren uit Nederland werken drie maanden bij lokale partners van het IKV in een (post) conflictgebied. Tijdens de periode daar, worden ze gekoppeld aan een leeftijdgenoot van de lokale staf. Hierdoor wordt op zeer informeel en direct niveau kennis gemaakt en uitgewisseld tussen jongeren en groeit de betrokkenheid met een gebied. Na afloop van de drie maanden keren de Nederlanders terug, ieder vergezeld van een collega van de lokale kantoren. Een maand lang trekken ze door Nederland, geven gastlessen op middelbare scholen, bij studentenverenigingen en politieke jongerenpartijen. Daarnaast organiseren ze een aantal andere activiteiten om het desbetreffende gebied onder de aandacht te brengen.

De animo voor de eerste uitwisseling is groot. Van de meer dan zestig jongeren worden er drie geselecteerd. In februari 2004 vertrekken de net afgestudeerde Nederlandse jongeren naar de Zuidelijke Kaukasus. Ze werkten op kantoren van organisaties die zich bij het *Helsinki Citizens' Assembly* netwerk hebben aangesloten in Georgië, Armenië en Azerbeidzjan. Gesteund door de lokale partners en degene aan wie ze gekoppeld zijn in het bijzonder, slagen ze erin een grondig en evenwichtig beeld te krijgen van de politieke, sociale en economische situatie van het gebied. Het succes van het project hangt in grote mate af van de wijze waarop de zes jongeren hun ervaringen overbrengen in Nederland: gedurende het laatste gedeelte van de stage, de maand in Nederland, moeten ze in staat zijn zoveel mogelijk jongeren over het gebied te vertellen. De eerste groep is hier heel goed in geslaagd. Naast lessen op scholen – die door de leerkrachten als zeer succesvol geëvalueerd zijn – organiseren ze een film- en debatmiddag, discussiëren ze mee op internationale vluchtelingendag en tijdens de *After Elections Party*. Deze is georganiseerd door *Coolpolitics* na de verkiezingen voor het Europees Parlement. De stagiairs hebben een ingenieus bordspel ontworpen om mensen op speelse wijze meer te leren over de Zuidelijke Kaukasus. Tot slot heeft één van de Nederlandse stagiaires tijdens haar verblijf in Armenië een professionele documentaire *Hope Dies Last* gemaakt. De film laat de nabestaanden van vermiste soldaten aan het woord in Armenië en Azerbeidzjan. De film zal begin 2005 in première gaan.

Het directe contact, de mogelijkheid om te praten en vragen te stellen aan mensen uit een conflictgebied en de persoonlijke verhalen, kortom deze vorm van *peer education* blijkt enorm goed te werken als het gaat om bewustwording.

Dwarsliggers

Het project 'Dwarsliggers verdienen steun' bestaat in juni 2004 twee jaar. Het project beoogt direct contact te leggen tussen mensen in Nederland en vredesactivisten in conflictgebieden. In iedere oorlog, in elk conflict, zijn er mensen die zich inzetten voor een betere wereld, voor vreedzame oplossingen, voor het naleven van mensenrechten, voor het openen van de dialoog met 'de ander'. Juist deze mensen – die door lokale overheden soms als dwarsliggers worden

gezien - wil het IKV in beeld brengen. De Nederlandse afdeling van Advocaten Zonder Grenzen brengt in mei 2004 een bezoek aan een partner van het IKV in Kasjmir. Naar aanleiding van dit bezoek vragen de advocaten op verschillende manieren aandacht voor de slechte situatie van de burgers in Kasjmir en in het bijzonder voor hun vakgenoten in de regio.

In de praktijk blijkt dat de ene 'dwarsligger' meer gebaat is bij steun vanuit Nederland dan de ander. Het arbeidsintensieve karakter van de koppeling met activisten in Nederland en de invulling van het contact blijkt in sommige gevallen een struikelblok. Mensen worstelen met de invulling van hun contact: hoe kunnen ze iemand in het heetst van de strijd tot steun zijn? In het najaar van 2004 is een externe evaluator aangetrokken om de sterke en zwakke punten van het project te beoordelen en te bekijken wat de levensvatbaarheid van het project is. De uitkomst hiervan is dat er besloten is het project niet in de huidige vorm voort te zetten. Wel worden een aantal elementen (*horizontal linking*, opbouw van de capaciteit van de 'dwarsligger', versterking van het internationale netwerk) in een andere vorm gegoten en bij andere IKV-activiteiten betrokken. Bestaande relaties die succesvol zijn, blijven uiteraard bestaan en zullen vanuit het IKV ondersteund worden.

Campagne tijdens de Vastentijd

Gedurende de Vastenperiode werkt het IKV samen met Vastenactie. Er wordt geld ingezameld voor de oprichting van een jeugdhuis in de Palestijnse Gebieden. In Rotterdam vindt naar aanleiding van het Vastenactieproject voor het jeugdhuis een wandeling plaats langs religieuze ontmoetingsplekken in de stad. Aan de wandeling wordt deelgenomen door Bisschop van Luijn en vertegenwoordigers uit de Joodse en de islamitische gemeenschap. Vastenactie ontwikkelt een fototentoonstelling en materiaal voor scholen en IKV laat filmpjes op zijn website zien over het project.

Onderwijs

Het IKV ontwikkelt niet alleen schriftelijk materiaal voor lagere scholen en het middelbaar onderwijs, maar heeft ook een intensieve werkrelatie met diverse scholen in Nederland via het project *Sharing Stories*. In Marokko en de Palestijnse gebieden zijn scholen waarbij jongeren ook in 2004 weer verhalen uitwisselen via email en videoverbinding met Nederlandse scholieren. Ongeveer 300 Nederlandse en 300 Palestijnse en 200 Marokkaanse jongeren nemen deel aan deze projecten. Dat varieert van vmbo-scholen tot en met havo/vwo. Verder heeft het IKV gastlessen gegeven over Macedonië op lagere scholen en is in samenwerking met het tijdschrift SamSam een speciale uitgave over Macedonië gemaakt. In het kader van het project Verhalen over Oorlog zijn gastlessen gegeven over de Zuidelijke Kaukasus. Onderwijsmateriaal dat gebruikt wordt tijdens de Vredesweek is voor lager en middelbaar onderwijs.



COMMUNICATIE EN PUBLICITEIT

Het IKV wil de discussie aanzetten over vraagstukken van oorlog en vrede in de Nederlandse samenleving. Het wil politieke invloed uitoefenen, waar het gaat over vraagstukken van oorlog en vrede en het wil de Nederlandse samenleving betrekken bij het vredeswerk over de grenzen. Daartoe is externe communicatie essentieel. De (massa)media, waarmee we veel van onze doelgroepen bereiken, zijn daarbij een belangrijk instrument. Het informeren en interesseren van media voor de stellingnamen en het werk van het IKV vormt een belangrijke taak van de medewerkers communicatie en publiciteit.

Publiciteit

In publicitair opzicht staat het jaar 2004 voor een belangrijk deel in het teken van de situatie in Irak. Tijdens de Vredesweek 2004 bezoeken vier Irakese partners van het IKV Nederland. Veel journalisten grijpen het bezoek aan om een verhaal te maken over de actuele politieke, maatschappelijke en sociale situatie in Irak. Ook de bezoeken die projectleider Naglaa Elhajj geregeld brengt aan Irak kunnen rekenen op de nodige aandacht van de media.

In januari komt een delegatie Marokkaanse scholieren en leraren uit Noordoost-Marokko naar Nederland. De scholieren en leraren werken samen met Nederlandse scholieren en leraren aan het internetproject *Sharing Stories*, een project waarbij via internet wordt gediscussieerd over de rechten van kinderen tussen de leerlingen onderling. Het bezoek van de delegatie haalt het NOS-journaal.

Srebrenica is ook in 2004 een onderwerp waarbij de Nederlandse pers het IKV weet te vinden. Een persconferentie over de inzameling van bloedmonsters wordt goed bezocht en resulteert in een verslag op het RTL nieuws en de regionale televisie. Ook doen diverse landelijke en regionale radiostations en de schrijvende pers verslag.

Verder wordt het project 'Verhalen over Oorlog' goed opgepikt door de Nederlandse media. Door de publicatie van het onderzoek van Beatrice de Graaf begin december naar het werk van onder andere het IKV in Oost-Duitsland wordt de discussie over de rol van het IKV in de Koude



Cartoon uit Dagblad Trouw 9 december 2004 van Len Munnik

Oorlog weer actueel. Door de jaren heen zijn er velen geweest die het IKV beschuldigden als *fel-low traveller* de communistische regimes te hebben gesteund. Uit het onderzoek van De Graaf blijkt dat door de contacten met onafhankelijke groepen in Oost-Duitsland het IKV juist heeft bijgedragen aan de morele en politieke uitholling van het communistische systeem, en daarmee indirect aan de crisis van 1989 die de val van de Muur inluidde.

Veel lastiger is het om het werk van het IKV in Kasjmir onder de aandacht te krijgen. Hier speelt ons met name parten dat de Nederlandse media zich de afgelopen jaren nog meer richten op binnenlands nieuws. Buitenlands nieuws waar de link met Nederland moeilijker te leggen is, valt sneller uit de boot. Het IKV wordt in 2004 minder vaak gevraagd door de media om zijn politieke visie te geven.

Publiciteitsbeleid

Begin 2004 neemt het IKV een nieuw logo en een nieuwe huisstijl in gebruik. Er is gekozen voor een logo als een stempel, dat het activisme van het IKV moet uitdragen. Daarnaast is er gekozen voor de plaatsing van een *pay-off* bij het logo: Volhardend in Vrede/Persistent in Peace. Deze *pay-off* heeft de voorkeur omdat het onze identiteit en die van onze partners goed uitdraagt: werken aan vrede vraagt om doorzettingsvermogen, om creativiteit en bovenal om volharding.

Bij vormgeving van de huisstijl is gekozen voor vier opvallende kleuren. Een frisse blauwe kleur voor het materiaal dat dagelijks gebruikt wordt, zoals briefpapier en visitekaartjes. De andere drie kleuren worden gebruikt voor de verschillende andere publicaties. In mei is ook de website van het IKV onder handen genomen. De nieuwe huisstijl is toegepast op deze nieuwe website en een op maat gemaakt *content management* systeem is ingesteld. Ook is een Electronische Leeromgeving ontwikkeld (ELO) voor het internetproject *Sharing Stories* van het IKV, dat draait onder onze website (www.ikv.nl/elo). Daarnaast is een huisstijlhandboek ontwikkeld, om zorg te dragen voor eenduidig gebruik van de huisstijl, wat ten goede komt aan de herkenbaarheid en professionaliteit van het IKV.

De komst van een aantal nieuwe medewerkers en de grotere verantwoordelijkheid die projectleiders hebben in het voeren van het politieke debat, doet de behoefte ontstaan om een woordvoerderscursus te volgen. In maart wordt hieraan gevolg gegeven en organiseert het Bureau Booi, Klusman en Van Bruggen een woordvoerderscursus voor de medewerkers van het IKV.

Achterbanavond

Een nadrukkelijk geformuleerde wens van het IKV is om de band met de achterban meer aan te halen én ook een beweging te zijn voor mensen die het IKV nog niet zo goed kennen. Hiertoe wordt in 2004 gestart met de organisatie van een jaarlijkse achterbanavond. Deze avond vindt plaats in Felix Meritis in Amsterdam op 14 mei. Aan het debat doen de europarlementariërs Arie Oostlander en Joost Lagendijk mee. Onderwerpen die centraal staan zijn de Turkse toetreding tot de Europese Unie en de opbouw van Irak. Twee journalisten van de krant *Hawlati* uit Noord-Irak doen aan de discussie mee. Tevens vormt de avond een voorbereiding voor de Vredesweek 2004. Er wordt geïnformeerd over het samenwerkingsproject met Wilde Ganzen, over het gastenproject en over de Vredesweekmanifestatie in Zwolle.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

Het IKV verricht zijn werkzaamheden in nauwe samenwerking met andere maatschappelijke organisaties in Nederland. Initiatieven krijgen hierdoor meer politieke impact en hebben een groter maatschappelijk bereik. Hieronder staan de belangrijkste partners en donoren van 2004 beschreven.

Kerkelijke en oecumenische organisaties

Het IKV is opgericht door de Nederlandse kerken en werkt traditiegetrouw intensief samen met de lidkerken. Zij benoemen de leden van het Beraad, het hoogste orgaan van het IKV. Het is de taak van de Beraadsleden om de samenwerking van het IKV met hun kerk te faciliteren. Naast vertegenwoordiging van de aangesloten kerken in het Beraad wordt op bestuurlijk niveau met de kerken overlegd. De samenwerking tussen IKV, kerken en andere kerkelijke vredesorganisaties wordt het meest zichtbaar in de Vredesweek. In 2004 wordt samen met de Raad van Kerken de openingsmanifestatie van de Vredesweek georganiseerd. Tijdens de Vredesweek vliegen de Wilde Ganzen voor de Irakese krant *Hawlati*. Deze jaarlijkse fondswervingsactie gaat gepaard met een gezamenlijk uitgebrachte Wilde Ganzen/IKV nieuwsbrief en *direct mailing*. Ook wordt in 2004 met de organisatie Kerk en Vrede samengewerkt. Verder participeren de kerken die zich in 2004 verenigd hebben in de Protestantse Kerk in Nederland o.a via Kerkinactie en Oikos in gezamenlijke platformen zoals het gesprekscentrum Babylon. Andere partners die deelnemen in Babylon zijn Kerk en Wereld, Justitia et Pax, IKON en Pax Christi.

Pax Christi

Al sinds de oprichting onderhoudt het IKV een intensieve samenwerking met de rooms-katholieke vredesbeweging Pax Christi. Beide organisaties organiseren jaarlijks de Vredesweek en werken in diverse andere projecten en professionaliseringstrajecten samen. Het IKV en Pax Christi vertonen grote overeenkomsten in missie, doelstellingen en identiteit. De verschillen hierin zijn complementair van karakter. In 2004 wordt een verkenning in gang gezet naar meer structurele vormen van samenwerking.

ICCO

Het IKV ondertekende in het jaar 2000 een strategische samenwerkingsovereenkomst met ICCO. Beide organisaties hebben veel gemeen wat betreft hun interkerkelijke identiteit, maatschappelijke positie en doelstellingen. Ze zijn complementair in missie, werkgebied, financieringsbronnen en partnernetwerken. Bovendien hebben ze met hun gezamenlijke netwerken een waardevolle kennis- en ervaringsbron beschikbaar en zijn ze beide actief in politieke lobby en *advocacy* omtrent ontwikkelingsvraagstukken.

Via ICCO worden in 2004 de contracten verlengd van internationale adviseurs uitgezonden naar lokale IKV-partners in Kosovo, Macedonië, Georgië en Azerbeidzjan. ICCO financiert ook programmatische steun van het IKV in de Kaukasus.

HIVOS

Het IKV is sinds 2000 een strategische partner in het Zuidoost-Europa programma van de ontwikkelingsorganisatie HIVOS. In dit kader zijn een regionaal IKV-project (*Citizens' Pact for South Eastern Europe*) en enkele projecten in Bosnië, Kosovo en Macedonië gefinancierd. Daarnaast is er sinds 2004 een samenwerkingsverband voor de ondersteuning van de opbouw van lokale vredesinitiatieven in Irak.

Samenwerking met de Nederlandse overheid

Sinds 2003 ontvangt het IKV middelen uit het programma Thematische Medefinanciering. Naast intensieve contacten en uitwisseling met het ministerie van Buitenlandse Zaken, diverse Nederlandse ambassades en het ministerie van Defensie, onderhoudt het IKV relaties met de Staten-Generaal, met name de leden van de Vaste Kamercommissies voor Buitenlandse Zaken en Defensie.

In het kader van de horizontale *linking* werkt het IKV samen met een groot aantal gemeentebesturen in Nederland, het Platform Gemeentelijk Vredesbeleid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In het kader daarvan vindt een beleidsdialoog plaats, waarmee het IKV gemeenten actief bij internationale samenwerking wil betrekken.

Lidmaatschappen

Het IKV is lid van het *One World*-netwerk, de Algemene Vergadering van NOVIB en het Algemeen Bestuur van de Europese Beweging in Nederland. Bovendien is het IKV vertegenwoordigd in de NCDO. Ook is in 2004 het IKV lid geworden van de branchevereniging Partos, waarbij meer dan 61 organisaties die actief zijn in internationale samenwerking zich hebben aangesloten.

Overige donoren

Naast de reeds genoemde donoren, ontvangt het IKV subsidies van Cordaid, de Haëlla-Stichting, NCDO, de Stichting Katholieke Noden, Projecten in Nederland en diverse ordes en congregaties. Verder dragen gemeenten en lokale groepen ook financieel aan projecten bij.

Internationale netwerken

De voornaamste netwerken waarin het IKV participeert, zijn:

Helsinki Citizens' Assembly

Het IKV behoort tot de oprichters van het internationale netwerk van burgergroepen *Helsinki Citizens' Assembly* (hCa) en is sindsdien één van de actiefste deelnemers. Aan het in 1990 opgerichte netwerk zijn momenteel veertig burgergroepen in Oost- en West-Europa verbonden, met zwaartepunten in Zuidoost-Europa, Turkije en de Zuidelijke Kaukasus.

Citizens' Pact for South Eastern Europe

Het IKV is nauw betrokken bij het *Citizens' Pact for South Eastern Europe*. Dit netwerk is ontstaan als parallelle structuur aan het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa. Het *Citizens' Pact* wil regionale samenwerking tussen burgergroepen en gemeenten bevorderen en het Stabiliteitspact kritisch volgen. Speerpunt is een politieke campagne om het vrije verkeer van personen in Zuidoost-Europa en tussen Zuidoost-Europa en de rest van Europa te bevorderen.

Dialoog in de Kaukasus

De hCa-kantoren in de Zuidelijke Kaukasus en het IKV werken nauw samen in de *Transcaucasian Dialogue*. Dit netwerk boekte als forum voor regionale en grensoverschrijdende samenwerking en *peoples' diplomacy* de nodige resultaten, zoals het bemiddelen in de vrijlating van vijfhonderd krijgsgevangenen tijdens de oorlog in Nagorno-Karabach. Huidige activiteiten betreffen de soldaten die door de Armeens-Azerbeidzjaanse conflicten zijn verdwenen en het creëren van *trust zones* in de grensstreek tussen Armenië, Azerbeidzjan en Georgië.

Kerkelijke netwerken

Het IKV investeerde de afgelopen jaren in de relaties met internationale kerkelijke netwerken, zoals de Wereldraad van Kerken (WCC) en de Conferentie van Europese Kerken (CEC). In 2004 is besloten dat het IKV op verzoek de bijeenkomst van *Conference on Christian Approaches for Defence and Disarmament* in augustus 2005 zal organiseren.

Samenwerking met internationale gouvernementele organisaties

Het IKV heeft goede toegang tot en werkt in diverse gebieden intensief samen met diverse gelegingen binnen internationale gouvernementele organisaties. Zo zijn er contacten met de diverse kantoren van de OVSE, het Joegoslavië-Tribunaal, UNMIK, UNDP, UNHCR, *Office of the High Representative in Bosnia and Herzegovina*, het NAVO-hoofdkwartier, diverse NAVO-vertegenwoordigingen, het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa, de Raad van Europa, de Europese Commissie en het Europees Parlement.

PERSONELE SAMENSTELLING

(PER 31 DECEMBER 2004)

Beraad

Het IKV is in 1966 opgericht door negen Nederlandse kerken met de opdracht problemen van oorlog en vrede te bestuderen, mensen in kerk en samenleving te informeren en passende actie aan te bevelen. De kerken zijn vertegenwoordigd in het Beraad van het IKV, dat één keer per maand bijeen komt en het inhoudelijke beleid vaststelt. Het Beraad functioneert onafhankelijk van de kerken. Inhoudelijke beslissingen worden op basis van meerderheid genomen, waardoor het IKV niet per definitie de mening verwoordt van alle in het Beraad vertegenwoordigde kerken.

Samenstelling van het IKV-beraad:

- Namens de **Algemene Doopsgezinde Sociëteit**: Truus Dade en Frits Groeneveld
- Namens de **Evangelische Broedergemeente**: Henk Esajas
- Namens de **Oud-Katholieke Kerk**: Frans van Sark
- Namens de **Remonstrantse Broederschap**: Henk van den Berg
- Namens de **Rooms-Katholieke Kerk**: Paul van Aalst, Frans-Bauke van der Meer en Jan Gruiters
- Namens de **SoW-kerken** die per 1 mei 2004 opgegaan zijn in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) (Gereformeerde Kerken in Nederland, Nederlandse Hervormde kerk en de Evangelisch-Lutherse Kerk): Karel Blei, Marth ten Broek, Marijke van Grafhorst, John Grin, Laurens Hogebrink en Ries de Weerd. (De heer de Weerd heeft tot en met oktober 2004 in het beraad gefunctioneerd.)
- Namens de **Basisbeweging Nederland**: Cees van der Steen (als waarnemer)
- Namens de **Raad van Kerken in Nederland**: Ineke Bakker (als waarnemer)

Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur zorgt voor de ontwikkeling, de uitvoering en de evaluatie van het IKV-beleid en neemt besluiten over de dagelijkse gang van zaken. Het Dagelijks Bestuur komt één keer per maand bijeen.

Samenstelling van het Dagelijks Bestuur:

- Paul van Aalst (portefeuillehouder fondsenwerving en relaties met Pax Christi), organisatieadviseur
- Karel Blei (portefeuillehouder kerken en Vredesweek), voormalig Secretaris-Generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk
- Jack Bogers (portefeuillehouder Zuidoost Europa), oud-wethouder gemeente Wageningen (tijdelijk uit DB toen hij zijn taak als interim-directeur vervulde)
- Herman Brouwer (portefeuillehouder vredesweek en mondiaal onderwijs), voorzitter IKV Friesland
- Frank de Graaf, (portefeuillehouder draagvlak in Nederland), onderzoeker economische faculteit, Universiteit van Amsterdam
- Marijke van Grafhorst (voorzitter), mondiaal educatieconsulent
- John Grin (portefeuillehouder defensievraagstukken), hoogleraar bestuurskunde, Universiteit van Amsterdam
- Paul van Oosten (penningmeester) algemeen secretaris Diakonie der Hervormde Gemeente te Amsterdam.
- Mieke Punt (portefeuillehouder kerken), directeur Diakonaal-Maatschappelijk Activeringscentrum Zuid-Holland
- Peter van der Vlies (portefeuillehouder bewapeningsvraagstukken), stafmedewerker *European Centre on Pacific Issues* (ECSIEP)
- Lambrecht Wessels (portefeuillehouder Midden-Oosten en Noord-Afrika), universitair docent, *the European Network University*, Universiteit van Amsterdam (tot augustus 2004)

Het IKV-secretariaat

Het IKV-secretariaat voert de door het Dagelijks Bestuur opgedragen taken uit en staat het Dagelijks Bestuur bij inzake de ontwikkeling, de uitvoering en de evaluatie van het IKV-beleid. Verder voert het secretariaat de secretariaatswerkzaamheden voor het Beraad en het DB uit.

Samenstelling van het IKV-secretariaat:

- Wilna van Aartsen, coördinator politieke zaken (tot 14 september 2004)
- Parwin Azizi, administratief medewerker (tot 16 juli 2004)
- Annemarie de Beaufort, financieel medewerker (van 20 april tot 1 juli 2004)
- Dion van den Berg, projectleider Vredesweek en Zuidoost-Europaprojecten
- Jack Bogers, interim-directeur (vanaf 1 juli tot 31 december 2004)
- Erica ten Broeke, financieel coördinator
- Mariela Camacho Castro, administratief medewerker (vanaf 23 augustus 2004)
- Puco Danilovic, projectmedewerker Zuidoost-Europaprojecten
- Naglaa Elhajj, projectleider Irak
- Lies de Fretes, projectleider Molukken
- Carmen Gidhari, administratief medewerker (vanaf 19 juli 2004)
- Rick Gleichmann, financieel-administratief medewerker
- Noortje van Gorp, medewerker communicatie en publiciteit (tot 1 oktober 2004)
- Albert van Hal, projectleider Zuidoost-Europaprojecten
- Kawa Hassan, projectmedewerker Irak (tot 1 augustus 2004)
- Belinda ten Have, directiesecretaresse
- Jitske Hoogenboom, projectmedewerker Zuidelijke Kaukasus (sinds 1 juni 2004)
- Greet Hulshof, administratief medewerker en logistieke zaken
- Gijsbert van Iterson Scholten, projectmedewerker Noord-Afrika en Midden-Oosten
- Joost Janmaat, medewerker politieke zaken
- Wim de Jong, financieel-administratief medewerker (tot 1 mei 2004)
- Wilco de Jonge, directeur (tot 23 juli 2004)
- Wanda Koster, projectleider Zuidelijke Kaukasus
- Jannie Kuik, projectleider Vredesweek en Israël en Palestijnse gebieden
- Marjan Lucas, projectleider Srebrenica (tot mei 2004) en Kasjmir
- Helma Maas, medewerker communicatie en publiciteit (sinds 5 april 2004)
- Juul Muller, coördinator communicatie en publiciteit
- Eva Oosterwegel, projectmedewerker projectmedewerker Kosovo en 'Our future-European Integration'
- Jan Jaap van Oosterzee, projectleider Marokko en bewustwordings- en educatieprojecten in Nederland
- Loes van Rosse, projectmedewerker bewustwordings- en educatieprojecten in Nederland
- Jacqueline Schardijn, financieel coördinator (tot 22 juni 2004)
- Miriam Struyk, medewerker politieke zaken

Vrijwilligers en adviseurs

Vrijwilligers en adviseurs voeren werkzaamheden uit die de secretariaatsmedewerkers assisteren. Het kan gaan om zeer tijdelijk advieswerk of om langdurige hand-en spandiensten.

Samenstelling van de vrijwilligers-en adviseurspool:

- Wim Bartels, voorzitter werkgroep Midden-Oosten en Noord-Afrika van IKV en Pax Christi
- Stella Beernink, vrijwilliger afdeling politieke zaken
- Patrick Boel, extern adviseur reorganisatie
- Edvina Erebara, vrijwilliger Zuidoost-Europa en communicatie en publiciteit
- Fuad Hussein, extern adviseur inzake Irak
- Terry de Jong, vrijwilliger Kasjmir
- Mariwan Kanie, extern adviseur inzake Irak
- Joop Lenterman, vrijwilliger afdeling communicatie en publiciteit
- Hans Schouwenburg, drukwerkadviseur

Internationale adviseurs

Internationale adviseurs worden voor een bepaalde periode benoemd om partnerorganisaties van het IKV te adviseren. Zij hebben meestal een contract met PSO of ICCO/Psa.

Werkzaam op verzoek van het IKV in het buitenland:

- Pascal Bokkers, Internationaal Adviseur planning, monitoring en evaluatie van het *Capacity Building Programme* Zuidelijke Kaukasus (Armenië) (vanaf 26 maart 2004)
- Berend Brock, Internationaal Adviseur voor *Community Building Mitrovica*, (Kosovo) (sinds juni 2004)
- Erwin Brouwer, Internationaal Adviseur voor *Community Building Mitrovica*, (Kosovo) (tot 1 maart 2004)
- Vincent Dontot, Internationaal Adviseur “*Inter-Ethnic Project Kumanovo*” (Macedonië) (tot 1 maart 2004)
- Maurits van Heek, Internationaal Adviseur ‘*Inter-Ethnic Project Gostivar/Inter-Ethnic Project Kumanovo*’ (Macedonië) (vanaf 1 maart 2004)
- Bert van der Linde, Liaison Officer voor het programma ‘Democratisering in Oost- Kroatië’, Osijek (Kroatië)
- Shannon McNary, Internationaal Adviseur van het *Capacity Building Programme* Zuidelijke Kaukasus (Azerbeidzjan)
- Siegfried Woeber, Internationaal Adviseur van het *Capacity Building Programme* Zuidelijke Kaukasus (Georgië)

FINANCIËN

Verkorte jaarrekening

Op de volgende pagina's wordt de verkorte jaarrekening van de Stichting Beheer Interkerkelijk Vredesberaad, gevestigd op Celebesstraat 60, 2585 TM, te Den Haag weergegeven. De volledige jaarrekening kan worden opgevraagd bij het IKV.

Het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) houdt zich in opdracht van de Nederlandse kerken bezig met het bevorderen van politieke oplossingen voor crisis- en oorlogssituaties. Hiertoe worden projecten opgezet en worden de samenleving in het algemeen en de kerken in het bijzonder uitgenodigd tot participatie en stellingname. Het IKV richt zich in zijn werkzaamheden op conflictgebieden aan de randen van Europa, zoals de Balkan, de Kaukasus, Noord Afrika en het Midden-Oosten, maar ook op de Molukken en het conflict rond Kasjmir. Daarnaast richt het IKV zich op de civiele integratie van Europa. Teneinde zijn doelstellingen te realiseren worden zowel eigen activiteiten uitgevoerd als partners ter plaatse ondersteund.

BALANS PER 31 DECEMBER 2004 IN EURO'S

ACTIVA		2004	2003
1	Materiële vaste activa		
	- <i>bedrijfsmiddelen</i>		
	gebouw	117.619	125.182
	inventaris	39.869	27.607
		<u>157.488</u>	<u>152.789</u>
2	Vorderingen	389.927	622.273
3	Liquide middelen	1.572.262	1.452.424
	Totaal	<u>2.119.677</u>	<u>2.227.486</u>
PASSIVA		2004	2003
4	Eigen vermogen		
	- <i>besteedbaar vermogen</i>		
	werkreserve	431.413	428.489
	bestemmingsreserves	100.949	123.949
		<u>532.362</u>	<u>552.438</u>
	- <i>vastgelegd vermogen</i>		
	bestemmingsfondsen	59.664	59.664
	fonds activa bedrijfsvoering	39.868	27.607
		<u>99.532</u>	<u>87.271</u>
5	Vorzieningen	22.020	15.820
6	Langlopende schulden		
	participatielening o/g	136.134	136.134
	uitgelote, nog niet betaalde participatiebewijzen	57.175	59.556
	te betalen rente lening	66.601	60.836
		<u>259.910</u>	<u>256.526</u>
7	Kortlopende schulden		
	projecten	214.714	182.878
	nog te betalen/vooruitontvangen posten	991.139	1.132.552
		<u>1.205.853</u>	<u>1.315.431</u>
	Totaal	<u>2.119.677</u>	<u>2.227.486</u>

REKENING VAN BATEN EN LASTEN PER 31 DECEMBER 2004 IN EURO'S

		Realisatie 2004	Begroting 2004	Realisatie 2003
1	Baten eigen fondsenwerving	134.921	163.065	152.451
	Kosten eigen fondsenwerving	23.004	40.970	32.527
	in % van de baten uit eigen fondsenwerving	17%	25%	21%
2	Netto Baten	111.918	122.095	119.924
3	Resultaat verkoop publicaties	1.517	5.450	631
4	Totaal eigen fondsenwerving	113.434	127.545	120.555
5	Aandeel in gezamenlijke acties	172.687	82.944	168.296
6	Beschikbaar uit fondsenwerving	286.121	210.489	288.851
7	Subsidies van overheden en anderen	2.808.993	3.606.796	2.422.964
8	Overige baten (incl. interest)	19.060	40.000	30.577
9	Beschikbaar voor doelstelling	3.114.175	3.857.285	2.742.392
10	Besteed aan doelstelling			
	Conflictpreventie	418.239	596.432	250.605
	Internationale presentie en protectie	256.829	342.237	228.466
	Democratisering en gemeenschapsopbouw	1.245.164	1.467.538	1.022.466
	Harmonisering interetnische relaties	585.485	699.409	833.339
	Positieverbetering van vrouwen in conflict	233.341	236.050	103.074
	Verzoening door religie	177.041	333.240	164.376
	Mondialisering van het onderwijs over vredesvraagstukken	205.890	196.020	159.668
	Totaal besteed aan doelstelling	3.121.990	3.870.926	2.761.994
11	Tekort	-7.815	-13.641	-19.602
12	Tekort is onttrokken/toegevoegd aan diverse reserves:	-7.815	-13.641	-19.602

ACCOUNTANTSVERKLARING

Wij hebben de in dit verslag op pagina 54 en 55 opgenomen verkorte jaarrekening van Stichting Beheer IKV te Den Haag over 2004 gecontroleerd. Deze verkorte jaarrekening is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2004 van Stichting Beheer IKV. Bij die jaarrekening hebben wij op 11 mei 2005 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt.

De verkorte jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de verkorte jaarrekening te verstrekken.

Wij zijn van oordeel dat de verkorte jaarrekening op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van Stichting Beheer IKV en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient de verkorte jaarrekening te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 11 mei 2005 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Dubois & Co. Registeraccountants

J.H. Swachten



Wederopbouw na een oorlog kost veel geld

COLOFON

INTERKERKELIJK VREDESBERAAD (IKV)

Celebesstraat 60, Postbus 85893, 2508 CN Den Haag

Telefoon: 070 350 71 00 Fax: 070 354 26 11

E-mail: ikv@ikv.nl Website: www.ikv.nl

Tekst: Marijke van Grafhorst, Jan van Montfort,
Miriam Struyk, Dion van den Berg, Eva Oosterwegel,
Albert van Hal, Jitske Hoogenboom, Naglaa El Hajj,
Jannie Kuik, Jan Jaap van Oosterzee, Lies de Fretes,
Marjan Lucas, Juul Muller, Loes van Rosse, Erica ten Broeke

Eindredactie: Helma Maas

Foto's: IKV-archief, Marij Kloosterhof, Judit Neurink,
Pascal Bokkers en Froukje Hoogenboom, Laurens den Dulk

Cartoon: Len Munnik

Ontwerp: Olé grafisch ontwerpen, Den Haag

Lay-out en druk: Drukkerij Moretus B.V., Den Haag

the 1990s, the number of people who have been infected with HIV has increased in almost every country in the world. The number of people who have died of AIDS has also increased in almost every country in the world. The number of people who are living with HIV/AIDS is also increasing in almost every country in the world.

The spread of HIV/AIDS is a global health crisis. It is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.

The spread of HIV/AIDS is a crisis that has no borders. It is a crisis that affects people of all ages, all ethnicities, and all social classes. It is a crisis that has the potential to destroy the lives of millions of people.